

విద్వేపరేఖ

సంపుటి 29   ‡   మేనేజింగుఎడిటర్ : నెల్లూరు వెంకట్రామానాయుడు   ::   సంపాదకుడు : నెల్లూరు శ్రీరామమూర్తి   ‡   సంచిక 21

“గుండుదెబ్బకు జంక లేదన్నా - చొక్కానుడిసి -
గుండె దానికి పందెమిడె నన్నా”

శ్రీమద్రామాయణం

శ్రీమతి కొలకుల సావిత్రి

మరుద్గుణ వృత్తాంతము - సుమతి సత్కారము.

అతిపురుషులు దిశిపురుషులను పూర్తిగా పరమాన్యులచే దిశి కోకించి కంభిర్తయైన కాశ్యపుఁగాంచి "మహాత్మా! అతిమలవంతులైన నీ పుత్రులచే నా పుత్రులందఱు సుహృద్భవించిరి. నాకు దేవేంద్రుని బయింపఁగల ఒక పుత్రుని ప్రసాదంపఁగోరుచున్నాను. వన్నా అనుగ్రహించవలెను. నేను ఎట్టికతకమైన నిష్కర్తవైనను తపస్సు చేయుటకు నిష్టముగా నున్నాను" అని వేడుకొనెను.

కాశ్యపుఁడు దుఃఖపూరితుడైన దిశి దీనానాపముల విని కనికరించి "అట్లే నీవు పుత్రుని బడయుదువు. కాని నీవు నేయు సంవత్సరములు అధికనిష్కతో పరిశుద్ధురాలవై యుండవలెను. అట్లు నేయు సంవత్సరములు కుదిరె యుండినచో నీకు ఇంద్రుని సహారించి ముల్లోకములను బయింపఁగల పుత్రుఁడు పుట్టును." అని చెప్పి తన మాన్యముతో నామె దేహమునంతయు తదవి "నీ ఈప్సిర్వాణము నెలకేలునుగాక" అని అభిర్వదించి కాశ్యపుఁడు తపస్సు చేయబోయెను.

ఓ రామ చంద్రా! ఆ విధముగా వరమును జూచి దిశి 'పశ్చిష్టవనము' క్షేత్రమును వేరి పునఃతపస్సు వాచరించెను. అట్లు దిశి తపం వాచరించుటను మహామేధావంతుఁడు గుణాతి శయ్యుఁడువైన సహస్రాక్షుఁడు దేవేంద్రుఁడు కనిపెట్టి ఆమెను అనుసరించెను. అచ్చట పాలెడు అగ్ని, దర్బణు, సమిథలు, జలములు, కందమూలఫలములను ఆమెకు అందించుచు పరిచర్య చేయుచుండెను. ఇంకను అతఁడు ఆమె అలసట చెందినప్పుడు కాళ్లు పట్టుచు వీరవలతో చల్లని గాలిని విసరుచు ఆశోపరారుములను ఎల్లప్పుడు సల్పుచు నామె సంతోషానుగ్రహమును పొందఁగలిగెను.

ప్రసవకాల మాసస్థునగుటచే దిశి సంతోషమును పట్టలేక దేవేంద్రునిఁగాంచి "ఓమరేంద్రా! నీకు కొలఁదికాలములో తమ్ముఁడు పుట్టఁగలఁడు. మహాసభాపుఁడైన నీ జనకుని నిన్ను బయింపఁగల పుత్రుని మృది యాచించిరి. అతఁడు అట్లే వరము నొసఁగెను. కాని నీపై నా కుమారుఁడు యుద్ధమును తలపెట్టటం ద వానిని సమాధాన పఱచెదను. మీరిరువురు ఆన్యోన్యమై ముల్లోకములను పరిపాలింపుఁడు" అని చెప్పి మట్టుభాగ్యహస్త మగుటచే నిద్రపారవశ్యములో ఏడులుపాటుగా

తలదైపున కాళ్లు, కాళ్లదైపున తలను పెట్టుకొని నిదురిపోయెను. ఆమె యీ పరధ్యానిము వలన అపకృష్టురాలయ్యెను. ఇంద్రునితో అవకాశము చిక్కుటచే ఉచ్చాంగి పోయెను. ధైర్య సాహసో కేతుడైన అతఁడు తన దివ్యశక్తిచే దిశి గర్భములోనికి జొరఁబడి కడుపులోని శిశువును తన వజ్రాయుధముచే ఏడుతువలెగా ఖండించుచుండగా అగర్భిశిశువు లిగ్గులుగా ఏడ్చెను. ఇంద్రుఁడా శిశువును "ఏడువలదు; ఏడువలదు" అని యోచాయుచుండెను. శోధనమువని దిశి తలూలన లేచి తన గర్భములో బయటనున్న దుఃస్థితిని గ్రహించి "చంపవలదు; చంపవలదు" అని యొక్క పెట్టున అలచెను.

అంత దేవేంద్రుఁడు మాతృవచనగౌరవముతో ఆమె గర్భమునుండి బయటకు వెలువడి వజ్రాయుధమును మాన్యమున ధరించియే ననుసరించుచు, "తల్లీ! నీవు కాళ్లకడ తలను తలకడ కాళ్లును పెట్టుకొని నిదురించుటచే మెలపడి నీకు వర్తనిస్తాభంగము కలిగెను. నాకు అవకాశము చిక్కెను. నన్ను సంగ్రామమున సహారంపఁగల శిశువు నీ కడుపున నున్నాఁడు. ఎట్టివానిదైనను సమయము చిక్కవప్పుడు శత్రుని కుదముట్టించుట వ్యాయము. కావున నీ గర్భసింధమును ఏడుకువలెగా నటికివేసితిని. నా అపరాధమును మన్నింపుము" అని వేడుకొనెను.

ఇట్టింద్రుఁడొసర్పిన సాహసకార్యమునకు దిశి మిక్కిలి వగచి తన అపవృత్తతను గ్రహించి ఇంద్రునితో నిట్లనియె "మరేంద్రా! నా అపరాధమువలననే నా గర్భశిశువు ఏడుఖండములుగా విచ్ఛిన్నమైనది. అందు నీ తిప్పిదమే మియు లేదు. కనుక నీవు నాకు ఒక ఉపకారము చేయవలయును. ఈ ఏడు ఖండములు ఏడుగురు దేవతలై మరుత్తులలోకమును ఏలునట్లు చూడవలయును. ఒకఁడు బ్రహ్మలోకమును, ఒకఁడు ఇంద్రలోకమును, ఒకఁడు వాయుదేవుఁడైన నభమును, మిగిలిన నలుగురు నలుదిశలను సంచరించునట్లు చేయుము. ఈ ఏడుగురిని చూచుట అని పిలువవలయును"

దిశి మాటలు విన్న దేవేంద్రుఁడామెకు అంజలిఘటించి "అమ్మా! తప్పక సిరోక వెలువేర్చదను. సందేహపడవలదు. నీ పుత్రులు దేవతలై సర్వలోకములందు సంచరించెదరు" అని పలికెను. ఓ రఘునందనా! ఇదియే ఆ తపోవనము. ఇచ్చటనే దిశి తపస్సుచేసెను.

దేవేంద్రుఁడామెకు కృతూపచేసెను. ఇచ్చట పూర్వకాలమున ఇచ్చెనుట మహారాజవంశ, ఆయన ధర్మపత్ని ఆలయసాదేవికి విభాణం దను నొకపుత్రుఁడు జన్మించెను. అతఁడు ముప్పాదేవుఁడు; పుణ్యాత్ముఁడు. ఆ విభాణుడే ఈ విభాణవగరమును నిర్మించినాఁడు. అతనికి మహాబలాధ్యక్షుడైన హేమచంద్రుఁడు పుట్టెను. వానికి నచంద్రుఁడు, నచంద్రుఁడు భూవ్రాహ్మ్యుఁడు వానికి సుజయుఁడను కొమారుఁడును, ఆ సుజయుఁడు సహదేవుఁడను పరాక్రమశాలియు జనమొందిరి. సహదేవుఁడు ధార్మికుడైన కుశాత్ముఁడు, కుశాత్ముఁడు తేజస్వి పృథాపుఁడైన సోమదేవుఁడు, సోమదేవుఁడు కామత్ముఁడు, దేవతలతో పరిసమానమైనవాఁడు దుర్జయుఁడువైన పుత్రుఁడు నుమతి అనువాఁడు ప్రస్తుతము ఈ రాజ్యపాలనము చేయుచున్నాఁడు. ఈ విభాల వగరమునకు ఏరిందలు రాకాణ గా దీక్షాయుష్మంతులై సువరధిధార్మికులై కొర్కెపరాక్రమ వంతులై రాజ్యపాలన మొనర్చుచుండెరి.

ఓ రామా! మనము ఈ రాత్రి యిచ్చట విశ్రాంతి తీసికొని ముఖముగా గడపుదము. రేపు ఉదయముననే లేచి పయనము సాగించి జంక మహారాజును బాడబోయెదము" అని విశ్వామిత్రుఁడు చెప్పెను.

విభాలవగర మేలుచుండిన మహారాజునుమతి, విశ్వామిత్రుఁడు తనపట్టణ సమాపమునకేరించెనని తెలియఁగానే ముత్రి పులోహిత బంధు మిత్రాదులను వెంటఁగొని యామహర్వికడ కేరించి సమస్తపర్యాయము పాటించి చేతులు జోడించి "మహర్షీ! మీకు స్వాగతము. మీకువారొడ అభిమానముండుట వలన నాదేశమునఁ గాలిదెరి. అయాచితముగా కలిగిన తమ దర్శనభాగ్యమువలన నేను ధన్యుడనైతిని. నాకంటె పావనఁడు మఱి యొకఁడులేఁడు." అని యత్సాహముతో పలికెను.

తదనంతరము నుమతి, మహర్షి తో "మహాత్మా! ఖడ్గధనుర్గులైన యోధులవలెఁ గాన్పించుచు మదగజములఁ బోలు గాంధీర్వముతోను సింహముల నడకవంటి గజముతోను, పెద్దపులులవలె ధియంకరముగాను, అబోతువలె విలాసముగాను, మిమ్ముల ననుసరించి వచ్చుచున్న ఈ రాలతలెవరు? ఆకాశమునుండి దిగివచ్చిన అశ్వినీదేవతలవలె నున్నారు. వీరి వేరేమి! ఎవర సుపుత్రులు? బాల భాస్కరులవలె పృథాకంచు నీ తేజోమూర్త్యులవలె! ఒకరినిఁజూచి మఱియొకనిఁ జూడఁబనిలేనట్లు వీరు ఆకారావయవాదులందును నడక నడకలందును కార్యదీక్ష యందును తుల్యులైయున్నారు. మీ వెంట వీరెందులకు వచ్చుచున్నా? తెలుపవలెను" అని అడిగెను.

అంత విశ్వామిత్రుఁడు తాను నిద్రాశ్రమములో యుగమును ఆనుష్ఠించుట, వానిని రక్షించుటకు రామలక్ష్మణులను పిలుచుకొని వచ్చుట, వారు క్రూరరాక్షసులను సంహరించి యజ్ఞమును సఫలముచేయుట మొదలు గాఁగల విషయములన్నియు పరిపూర్ణముగా మునుతీకె తెలియఁజేసెను. విశ్వామిత్రుఁడు చెప్పినదంతయు సావధానముగా నుమతి అలకించి మిక్కిలి సంతోషించి మహాశక్తివంతులు పూజనీయులైన రామలక్ష్మణులను యభిచితసత్కారములు పల్పి తన యంతఃపురమునకు వారందఱును గొనిపోయి ఆతిథ్యమొసంగెను. అచ్చట వారు ఆరాత్రి విశ్రాంతి తీసికొని నలువారు ఉదయము మిగిలినవగరమునకు పయనము సాగించెరి.

మిగిలినవగరము దృష్టాంతము కాఁగానే మునిజను. అనుందానందముతో మిగిలినవగర

లావణ్యముగ జనకమహారాజును క్లాసించెరి. అచ్చటికి ఎలాపములో అందచందములతో నుట్టెదమును, విష్ణువై పాదుపడియున్న నొక మహావ్రాతమును గాంచి శ్రీరాముఁడు విశ్వామిత్రుని "మహర్షీ! ఇది పురాతన వ్రాతముగా నొనరించుచున్నది. విభావయోగ్యముగాలేక ఏలవాడుపడి పాదుపడి పూర్వ మీ ఆశ్రమమున ఎవరు నివసించిరి? ఎందులకట్టి పరిణామము చెందనో వివరముగా తెలియఁజేయుఁడు?" అని అడిగెను.

పతివ్రతాగర్వభంగము. కాపవిమోచనము

అంత విశ్వామిత్రుఁడు "ఓ రామచంద్రా! ఇది కాపాస్తుడైన మహర్షి యాశ్రమము. విభావోకవృద్ధి గౌరవమునీ పుణ్యాశ్రమము. ఆ కనములలో నిది దేవీవ్యవస్థమై వెలుఁగొందును. దేవతల ప్రకంపన బాద పాత్రిమయ్యను. గౌరవ మహర్షి, అతని ధర్మపత్నియైన ఆహల్యతో లహకాల మిందు నిర్విఘ్నమైన తపస్సు వాచరించి నివసించుచుండెరి. ఓ రామ! ఇంద్రుఁడు గౌరవ మహర్షి లేని పనులము కనిపెట్టి ఆమెనివలె మాణుకేమనును ధరించి కామాకురుఁడై ఆశ్రమమును ప్రవేశించి ఆహల్యనుగాంచి "ఓ నుండరి! కామకులకు యుక్తుకాలముతో నిమిత్తములేదు. ఇచ్చడు నీతో రమింపఁగోరి వచ్చియున్నాను?" అని పలికెను.

ఆహల్య అతఁడు తనపతి కాదని ముని చేమనుధరించి దేవేంద్రుఁడని గుర్తించినది. కాని దేవేంద్రుఁడతనికి వాఁడు తన పౌందర్యమునకు ముగ్ధుడై కోరిక చెప్పని గర్వ మరాంధురాలై నీతిమాన్యమును వీడి అవివేకముతో ఇంద్రుని కోరికీర్తెను. అంతరియ ఆహల్య దేవేంద్రునితో "దేవతలరాజా! నేను ధన్యురాలనైతిని. మహర్షి తిరిగి వచ్చు సమయ మాసస్థమైనది. పరులకంటె కడక పరుగిడుము. ఈ మర్మము లయల పడకుండ నన్ను నిన్ను రక్షించుకొనుము. నేగమే పొమ్ము" అని హెచ్చరించెను. దేవేంద్రుఁడు సంతృప్తితో ఆహల్యకుఁ దన కృతజ్ఞత తెలియఁజేసి హుటాహుటి వాక్రమమునుండి బయలు వెడలెను.

నరీజలముల స్నానమాచరించి దేవదానవులు జయింపక కృత్యము కాని మహాశక్తి వంతుఁడు తపోబలసంపన్నుఁడు అయిన గౌరవ మహర్షి తడిబట్టలతో సమిథలు దర్బణు చేతబట్టుకొని అగ్నిహోత్రుని చందమున ప్రజ్వరిల్లుచు లేకోమూర్తియై ఆశ్రమమున సమీపించుచున్న గౌరమనికు ఇంద్రుఁడు ధీమతై తాంబీల్లెను. మహర్షి అరిగిన వృత్తాంతమును శృల్లముగా గ్రహించి కోపాగ్నివీకుఁడై ఇంద్రునిఁగాంచి "ఓదుర్బర! మూర్ఖా! నా వేడుమును ధరించి ఆశ్రమమును జొచ్చి చేయరానిపని చేసి ఆశ్రమము నొసల్పితిని గాన నీ ..... తెగిపోవుగాక!" అని శపించెను. ఇంటనే ఇంద్రుఁడు నల్లంపకుండయ్యెను. తరువారి గౌరవము ఆశ్రమములోనికిఁబని ఆహల్యనుగాంచి, "ఓనీ! కేవలము గాలితే ఆహారముగాఁ గలదానై, బూడిదలో పొద్దాదును దీర్ఘ కాల మెవరింట పడకుండ పడియుండు మని" శపించెను. అంత ఆహల్య జోడించి ప్రాణాయామికగా మహర్షి కొంత కాలింది "అహంకాలావంతిని మదకంఠమహారాజ పుత్రుఁడు శ్రీరాముఁడు ఇచ్చటి కేరేచి నిమ్మఁగాంచును. ఆ మహాపురుషుని వలన నీవు కాపవిమయ్యరాల వగుదువు. అతనికి నీవు ఆతిథ్య మిమ్ము. నీలాని లోభిమోహములు వీడి యథాయాసమును పొంది ధన్యాత్మురాలవయ్యెదవు" అని ప్రాయశ్చిత్తము

విటా-అశోక

స్త్రీల పాలిటి వరప్రసాదని

శ్రేయక కృష్ణదశము - ఋతుకులలు - ఋతుబద్ధము - నడుముచెప్పి - నిద్రాచేకుండుట - బలహీనము మొదలగు గర్భాశయ వ్యాధులు పోకట్టి దానుకొని పనిజేయును.

వెంసీపాడు 2-8-0

సంపాదురి ఫర్మసూటికల్స్ నెల్లూరు.

ఆంధ్ర కేసరి ప్రకాశం పంతులు కన్నుమూత

రాజలాంచనలతో ఆంధ్రరాజధానిలో అంత్యక్రియలు

సేవ, త్యాగాలతో పండిన ప్రకాశం పంతులుగారి ఆదర్శ జీవితం

దాదాపు 40 సంవత్సరాలు ఆంధ్రరాజకీయాలలో బ్రహ్మాండమైన శక్తిగా, ఆంధ్రుల అభిమాన ఆరాధ్య నాయకుడుగా వుండిన 'ఆంధ్రకేసరి' టంగుటూరు ప్రకాశం పంతులుగారు 20 తేదీ సాయంత్రం 7-35 గంటలకు హైదరాబాదులో శాశ్వతంగా కన్నుమూశారు. ఒంగోలునుండి హైదరాబాదుకు కారు ప్రయాణంలో వడదెబ్బ తగిలి, యీ వృద్ధకేసు మే 2 తేదీనుండి పుస్పానియా హాస్పిటల్లో చికిత్సపొందుతూ, ఆంధ్రులకు వీరి నాయకత్వభాగ్యం మరికొంతకాలం వుండ గలదనే ఆశ మధ్యకలుగజేసి, అకస్మాత్తుగా విషమించి, కడకు 20 తేదీ అస్తమించారు. పంతులుగారి వయస్సు మూడు 87 సంవత్సరాలు.

పంతులుగారి అంత్య ఘడియలలో ముఖ్యులు శ్రీ వెంకటేశ గోపాలరెడ్డి, వల్లూరు బసవరాజు, ఆంధ్రకాంగ్రెస్ అధ్యక్షులు శ్రీ అల్లూరు సత్యనారాయణ రాజు, పంతులుగారి రెండవ కుమారుడు హనుమంతరావు, చికిత్సజేసిన డాక్టర్లు మాత్రం దగ్గర వుండినారు.

ప్రకాశంగారి ఆరోగ్యం ఆందోళన కరమనే విషయం తెలియగానే శూన్యతముద్రైన తమనాయకుని అంత్యవర్ణనాగ్రంథము ఆశ్రమ పుజలతో పుస్పానియా ఆస్పత్రి యాత్రా స్థలంగా మారిపోయింది. ముఖ్యమంత్రి, యిటీ పలి సంవత్సరాలలో పంతులుగారికి ఆశ్రయం సన్నిహితులుగావుంటున్న శ్రీ సంతోషరెడ్డి గారు చిత్తూరుజిల్లా పర్యటనలోవుండగా, పంతులుగారి అస్తమయవార్త వైర్లెస్ ద్వారా తెలియచెయ్యబడగా, వారు రాత్రికి రాత్రి మద్రాసు చేరుకొని, 21 తేదీ వుదయం హైదరాబాద్ చేరారు.

ప్రకాశంగారి శోశికకాయం 20 తేదీ రాత్రింతా పుస్పానియా ఆస్పత్రిలోనే వుంచబడి, మరుగోడ వుదయం, హైదరాబాద్ కాంగ్రెస్ సభ కార్యాలయమైన 'గాంధీ భివత్'కు మార్చబడి, ప్రజలు తమ నాయకుని

రాలు సరిగాయి. పంతులుగారి శోశిక కాయం పువ్వులతో ఆలంకరించబడిన దిగం ప్రేమంబు బడి, ముందువెనుక ప్రత్యేక పాలిష్ చేశారు, మంత్రిలు, పున్న తాగిర్లా, కాసినపర్తి, అనధికారుల నడుస్తుండగా, హైదరాబాద్ ముఖ్యపీఠులగుండా నాలుగు మైళ్ళు పాగి, స్వకానవాటికి చేరింది. పంతులుగారి శోశిక కాయం వుంచబడినదిగంపై ముఖ్యమంత్రి సంతోషరెడ్డి, రాష్ట్ర కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడు సత్యనారాయణరాజు, ప్రకాశంగారి కుమారుడు హనుమంతరావు ఆశీర్వాదాలు. పుర నీధులగుండా వుత్సవం ఒక మైలు పొడవున వుండినది. దారిపొడవునా వేల వేల ప్రజలు వుత్సవంలో చేరారు. కొన్ని చోట్ల బస పువ్వు ర్థంవల్ల వుత్సవం ముందుకు పొగడానికి దుష్ట రిమోషియండటం. దారిపొడవునా మేడల మీదండి ఆంధ్రకేసరి శోశిక కాయంపై

లగిరితంగా అన్ని రాజకీయ పార్టీలు, ఆంధ్రుల నాయకులు ఆంధ్రకేసరికి శోచనీకలుపుచూచారు. దాదాపు నలభై సంవత్సరాలు రోజు ఆంధ్ర దేశంగా, ఆంధ్రదేశమే తామగా పరికాశించి స్వాతంత్ర్యవీరుడు, పరిజ్ఞానాయకుడు, ప్రకాశంగారి జీవితయాత్ర 20 తేదీ సూర్యాస్తమయంతో ముగిసింది.

ప్రకాశంగారి జీవితం

ప్రకాశంగారికి 66 సంవత్సరాల వయస్సు. వారు స్వయంగా వ్రాసిన ప్రకారం 1872 వారి జనన సంవత్సరం. తేది పంతులుగారికి తెలియదు. జన్మస్థలం కనకపల్లి, స్వగ్రామం పింగళు తాలూకా వల్లూరు.

ధాతుకురువుకు సంసారం చితికిపోగా, తండ్రి గోపాలకృష్ణయ్యగారు వెంటకూరి సంస్థాన వుద్యోగి గా నెల్లూరు జిల్లాలోని నాయుడుపేట, మల్లం గ్రామాలలో పని చేస్తూ, ప్రకాశంగారి చిన్నతనంలోనే మరణించారు. పంతులుగారు గోపాలకృష్ణయ్యకు మూడవ సంతానము. తక్కిన యిద్దరూ ఆడ పిల్లలు. పంతులుగారి తర్వాతి మరద్దల మగ పిల్లలు జన్మించారు. తండ్రి మరణానంతరం,

ప్రారంభ మైనదవ్వ ముట్టి 1921-లో పంతులుగారు 'స్వరాజ్య' పత్రికను ప్రారంభించారు. తన దున్న పుస్తకవ్యవసాయ భారపోశారు. ఈనాడు పత్రికా వ్యాపంగములో ముడిపూసలుగా వున్నవారు, ఆనాడు ప్రకాశంగారికింద పనిచేసి అనుభవం సంపాదించినవారే. పంతులుగారికి రాజకీయాలలో గాంధీకీర్త్యం మొదటినుండి గిట్టి వట్టులేదు. వీరి రాజకీయజీవితమే స్వరాజ్య పత్రికలో చేరినంతో ప్రారంభమైంది.

ప్రకాశంగారు 1926 నుండి 30 వరకు కేంద్ర కామవర్గ సభ్యులుగా వుండినారు. తర్వాత 1937 నుండి 'బి.టి.ఎ.ఆర్.' కామవర్గ సభ్యులుగా వుంటున్నారు. 1937 మద్రాసు కాంగ్రెసు మంత్రాంగంలో వీరు ముఖ్యమంత్రి కాగలరనుకున్నారు. ఆనాటి వారికి రీ, బలం అటువంటిది, కాని వారే రాజగోపాలచారి గారికి సు ప్రతిపాదించారు. వారి మంత్రాంగంలో రివిన్యూమంత్రిగా గణనీయమైన పేరు జేరారు. 1946-లో గాంధీ జీవితము భిన్నముగా పోటీచేసి పార్టీ నాయకుడుగా ఎన్నికై ముఖ్యమంత్రిత్వం జేలపారు. కాని సంవత్సరం తిరిగిముందే వారి మంత్రాంగం కూలద్రోయబడింది. వీరితో ప్రకాశంగారి రాజకీయ జీవితం ముగిసింది.

దీపంగతుడైన మహాసీయునికి యావద్భారతదేశము భక్త్యంజలీ

శోశిక కాయాన్ని కడసారిచూచి, తుది సారిగా సమస్కారాలు అర్పించుటకు ఆవకాశం కలుగజేయబడింది. 21 తేదీ వుదయం 8 గంటలనుండి, స్వకానవాటికనుబయలు చేరిన సా. 3-45 గంటలవరకు గాంధీభివత్కు వచ్చిపోతుండిన ప్రజావాహినికి ఎడతెంపు లేదు.

పంతులుగారి శోశిక కేహంబూడ ఆంధ్ర ప్రభుత్వం తరపున శ్రీ సంతోషరెడ్డిగారు భక్తి పురస్కరంగా పుష్పమాలవుంచారు. ప్రధాని పండిట్ నెహ్రూ, హోంమంత్రి గోవింద వల్లభ్ పంత్, గవర్నరు శ్రీ జి.సి. ఇండియా లోని డిప్యూటీ ప్రెజిడెంట్ ప్రాజెమిషన్ మున్నగు ఆశీర్వాదాలు చేయవలసి, పరిధాన పక్షముల తోపుల పుష్పగుచ్ఛాల సమర్పించబడింది.

ప్రకాశంపంతులుగారి శోశిక కాయానికి రాజు లాంఛనాలతో దహన సంస్కారాలు

పుష్పవర్షం నిలిపింది. స్త్రీలు తమ ఆప్తులం ఘృష్ణి కోల్పోయినట్లు విలపించారు.

ఉత్సవం స్వకానవాటికకు చేరిన ఆనంతరం, దీపంగతుడైన మహాసీయునికి పండిత రెడ్డి కిరా వెంకట్రావు, పద్మభూషణ్ మూడవ పాటి హనుమంతరావు, ఆయ్యదేవర కాశీ శ్యంరావు, అల్లూరు సత్యనారాయణరాజు ప్రభృతులు తోచవలసివుంచారు. అనంతరం పంతులుగారి రెండవ కుమారుడు హనుమంతరావు ఆచారప్రకారం దహన సంస్కారం గావించారు.

పంతులుగారి అస్తవ్యస్త కన్నీళ్లు, గోదావరి, తుంగభద్ర, బంగాళాఖాతములలో కలుపబడుతేవటం. పంతులుగారి పృథివిదహనం జేల కొంపిటకు ప్రయత్నిస్తున్నామని గూడా ముఖ్యమంత్రిగారు తెలిపారు.

పార్టీ మెంటు పుణ్యసంధిలు దీపంగతుడైన మహాసీయునికి భక్త్యంజలీ ఘటించింది. పార్టీ

తల్లి మల్లుమ్మ ఎంతో కష్టపడి, పింగళులో పూటూర్లు పెట్టి ప్రకాశంగారిని చనివించింది. మిడిలిన్యూలు చదువు పింగళులో, వున్నత విద్య రాజమండ్రిలో పాగి, న్యాయవాదవిద్య మద్రాసులో పూర్తయింది. మిడిలిన్యూలు పరిక్షకు 3 రూపాయలు కట్టవలసినట్లే, 25 మైళ్ళలోవున్న తన బావ వద్దకు వచ్చిపోగా, వారు పుస్తకాలు చూపగా, తన తల్లి పట్టుచీర తాకట్టు పెట్టి, మూడురూపాయలు తీసికొట్టెక్కామని పంతులుగారు తన 'జీవితయాత్ర'లో వ్రాశారు. వీరినిబట్టి వారు ఎంత కేదరికాన్ని అనుభవించింది తెలుస్తోవచ్చు.

పంతులుగారికి 1890 లో వివాహమైంది. 1894లో రాజమండ్రిలో పార్టీ ముట్టారు. 1903 లో ఇంగ్లండుకు తిరిగివచ్చి, 1907లో మద్రాసులో న్యాయవాదివృత్తి ప్రారంభించారు. 1921వరకు న్యాయవాదిగా ప్రకాశంగారు ఎంతో రాణించారు; ఎంతో ఫలం గడించారుగూడా. తన జీవితంలో యీ 14 సంవత్సరాలే ముఖ్యమైనవని పంతులుగారు వ్రాసుకున్నారు. అంటే త్యాగము, బాధతో గూడిన రాజకీయజీవితం ఆ సంవత్సరం

స్త్రీలకు చీరే సింగరం

(Experts in Silks)
ట్రంబురోడ్డు - నెల్లూరు
Telephone : 138

జమీన్దార్లు

పాఠశాల ప్రకాశనము ద్వారా
3 శ్రేణులు 1879 (24-5-1957)

ఆంధ్ర కేసరి

ఆంధ్రకేసరి ఆంధ్రమండలనే వివాదపార్శవ
తెలుగు ప్రజలనెగాదు, యావద్భారత
ప్రజానీకాన్ని శోకపరితప్తులను
గావించింది.

నిత్యోపమా, ముఖము ఎరుగని ముప్పుయ్యారు
సంవత్సరాల రాజకీయ జీవితంలో, పండి,
రాజకీయారు శ్రీ ప్రకాశం పంతులు.
మృత్యువును తిప్పు మరణానికి వెరువని, లాం
గని పోవీరి తీవ్రత శ్రీ పంతులుగారిది.

నాలుగు దశాబ్దాల ఆంధ్రదేశ చరిత్ర శ్రీపంతు
లుగారి జీవితమంటే అతిశయోక్తిగాదు.
యావద్భారత రాజకీయరంగంలో ప్రముఖ
పాత్రవహించిన నాయకుడైనా, వారి
కార్యరంగం ఆంధ్రదేశానికే పరిమితమైంది.
ప్రజలతో ప్రకాశంగావడే ఆంధ్ర సాన్ని
హిత్యం నాయకుడు మనదేశంలో శోభ
పరులేదు. ప్రజల ప్రకాశం, ప్రకాశమే
ప్రజలు అని వారంటుండేవారు. అది ఆయన
రాజకీయ సత్యం. ఎక్కడ ఏ ప్రజాసమస్య
పుట్టినా, ఆయన ప్రకాశంగావడే
వారు. వారిది ప్రజాహృదయం.

1916 ప్రాంతంలో కమ్యూనిస్టుల హింసా
కాండతో ఆంధ్రదేశం అట్టుడికినట్లుడికి
పోతుండినది. నాయకులందరూ శైశ్వంలో
వున్నారు. అప్పుడేవిడుదలైన ప్రకాశంగారు
ప్రజలమధ్యకువచ్చి "ప్రకాశముండగామీరు
భయమెందుకు" అని ప్రజలలో ఆత్మవిశ్వాసం
కల్పించిన ఘట్టం మరచిపోకము. ప్రకాశంగారి
సేవానుయతీవీరంలో యిలాంటి మనస్థి
తులు ఎన్నో గమనించగలం.

పంతులుగారిలోని పట్టుదల, బ్రహ్మకైనా
మరిచి గుండెబ్బరం ఆశ్చర్యాన్ని కల్పిం
చేసి. ఫలితంలో నిమిత్తంలేకుండా, తాను
తలచుకున్న కార్యాన్ని సాధించను, ఎవ
రితో ఎదుర్కొనవలసి వచ్చినా ఏమాత్రం
వెనుదిలేనవారుగాడు. గాఢతీవ్రత తక్కు
వేయని వారిధైర్యం ఆసాధారణమైనదని
చెప్పక తప్పదు. ప్రకాశంగారిలో యీ
విరుగుబాటు తత్వమేలేమంటే వారు యిం
కెంత వున్నారో తెలియ వుండేవాళ్ళో
వుహించలేము. ఆంధ్రవల్లనై, గోపాలరెడ్డి
గారు వుట్టాటించినట్లు, వారుచేసిన కార్యం
ముందు, వారుపొందిన లాభం అతిల్లం!

ప్రకాశంగారి రాజకీయ జీవితమంతా ఒడి
దుడుకులతో కూడినదే. వారు కొంతకాలం
అధికారంలో వుండేనా, అది ముందేపా
స్సుగా వుండేదేగానీ, ప్రస్తుతయ్యగలేదు.
అతి వ్యతిరేకమైన శక్తులతో, వాతావర
ణంలో తన జీవితమంతా నిరంతరం పోరా
టం సల్పవలసివచ్చిన ఆభాగ్యకారుడు శ్రీ
ప్రకాశంపంతులు.

ఆంధ్రుల కార్యం, సేవాసక్తి, పౌరుషము,
పుణ్యహం, అశేష ఆస్తి మూర్తిధివంశ
కేసుకొన్న యీ మహానాయకుడు, కష్టసుఖాల
లో ఆంధ్రులకు ఆదాగానిలిచిన యీ
కార్యమూర్తి కార్యరంగా మనకు చూరమై
వారు. ప్రకాశంగారి నిత్యాయ తెలుగు
వాడే గాదు, భారత ప్రజలందరికీ ఎనలేని
వ్యక్తి. నాలుగు దశాబ్దాల కష్ట చరిత్రకు
వ్యక్తిగా కార్యరంగా విశ్రమించిన ఆ మహా
నాయకుని దే మా భక్తులతో, వారి ఆత్మకు
భక్తులతో గౌరవించి పురిపాడుతుంటాం!

“గుండెబ్బకు జంకని గుండెకాయ యెండబెట్టుకు జంకింద?”

***** శివారెడ్డి *****

కోరలుగల్గిన బెబ్బురి

గౌరవ నాయకుడు టి. ప్రకాశము దివెరిక

తెరిన పసుపట్టుదులె

బోయిన యెడ్చినవి మూర్ఖులందే జగముఖ.

గుండెకాయ చిదిగి రెండయ్యె, దేహము
కలపమొందె, మనసు కలతజెందె
నిదు మరణ పార్శవేడినై మాత్రాన
రేడియోలో, యెంత వాడుదినము.

ఆ కళాప్రపూర్ణ దశరాద్రి వేరారు
విడిచెమేమి కొండ మేకటప్ప
నివుగూడ కడకు సర్వాణ మొందావ!
చిన్నబోయె తెలుసేమి భామ.

పొంచి బొంగురిత మంచాని తెనకాల
మృత్యుదేవతెచ్చి మ్రొంగెనిన్ను,
కాలయముని గిముని లోలూడదీసెయివ
ఖచ్చితంగ నిదు కంటబడె.

ఆంధ్ర నాయకులకు హడలెత్తు నీపేరు
సెప్పగానే, మేన. బెమటబట్టు
కేంద్రములకు ఆంధ్ర కేసరి, ధర్మిలో
ని ప్రతాపమెచ్చి, సమ్మగన్న.

భీతినెఱుపు, దేశస్వాతంత్ర్య సంగ్రామ
తరుణమద్ది, చొక్క తప్పద్రచి
మరతుపొక్క గుండె మారెడ్డినావంట
వెంతగాదో? నిదు విరగద.

మాటకాస్త బియ్యము, మధురాతిమధురము
మానసము, లేదు మర్మమెంత,
పొరుషము ప్రాదిపదిక, నిచారిత్ర
రంగుదెచ్చె యాంధ్రకార్యమునకు

ఆంధ్రదేశమంటే యబ్బబ్బ యెంప్రేమ,
యాంధ్రులంటే నెంతయాదరణము
యాంధ్ర సంస్కృతుంటే యేదియేమిమర్యాద,
మరుగుపడితె, తిరిగి మరలరావో?

పదవులంటే యోగ ప్రతివాది కుండెదే
పురుష బస్మయెత్తి పుట్టవాక
నిన్ను గొట్టెయ్యె నియ్యంతగొప్పాడు
పుణ్యభూమి నస్తై పుట్టడింక

అంతరంగిక మిత్రుండు యాంధ్ర ముఖ్య
మంత్రి; యాచార్య రంగ నిమటదాటి
పోదు, ప్రతివాడు తలయొగ్గుతాడు నీకు
యధిక మేమందె స్వర్గంలో? యంతభాగంతి.

గుండెబ్బకు జంకని గుండెకాయ
యెండబెట్టుకు జంకింద? యేమనంద
విధివిలాసము, నికర మొనెక్కి
పాడుకుంటావి బెబ్బనాయలెప్పు

అది నీ బుద్ధివేళ్ళు బిరికింక వుండాలి,
అది నీ బుద్ధివేళ్ళు వాలకొద్ది,
నిన్ను వాది తెలుగుజాతిలో నీపేరు
సెల్లినాటి, పగటి పలములెదు.

హైదరాబాదు లేఖ

భూ సంస్కర ణలే లేవా?

భూసంస్కరణలు కావాలంటే, శ్రీ పంతువ
రెడ్డినే నాయకుడిగా ఎన్నుకోవాలని, గత
సెప్టెంబరు, అక్టోబరు నెలలలో ఆయన అను
చరులు, సహచరులు, ముఖ్యంగా శ్రీ అల్లూరి
సత్యనారాయణరాజు ప్రభృతులు ఇచ్చిన నివా
చాలలో ఒకటి. శ్రీ గోపాలరెడ్డి ఆయన్ను
బలపరుస్తున్న మాజీ కృషిలోకి పాల్గొనారు
భూస్వాములనీ, లేక వారి ఏజంట్లనీ రాష్ట్ర
మంత్రిలా ప్రచారం జరిగింది. కాని నిన్నటి
పత్రికా విలేఖరుల సమావేశంలో ఈ సమస్య
పట్ల ముఖ్యమంత్రి తెలియచిన్న ఆధిపత్యాలు
ఏభూస్వామి ఏజంట్లు భావాలకు తీసిపోవు.
ఆయన భోండ్లమాస్త్రీ ఆంధ్రలో ఆ సలహా
భూసంస్కరణల సమస్యలేదనిపిస్తున్నది.
ఆయన 1952 తరువాత 1955 ఎన్నికల
లోను, ఆంధ్రకాంగ్రెసు భూసంస్కరణలు
తెస్తామని ప్రజలకు వాగ్దానం చేసింది. రాష్ట్ర
భూసంస్కరణల మంత్రి శ్రీ కళా వెంకట
రావు మాడు మా పాలలో సమగ్రమైన
భూసంస్కరణ లెల్లను పరిపాదిస్తానని గత
నెల రాష్ట్రకాసనభరిలో పలికించారు.
ఇందుకై తగిన భోగల్లా సేకరిస్తామనీ, సమ
గ్రమైన కాపనానికి పూర్వం, కాలు దా రి
వల్టం ఏవిధంగా పనిచేస్తున్నది పరిశీలించే
టందుకు రాష్ట్రపర్యటనకూడా చేస్తున్నావనీ
శ్రీ వెంకటరావు ఇటీవల మర్చిచెప్పారు.
నెల్లూరుజిల్లాలో ఇటీవల ఆయనచేసిన పర్య
టనకు కల కారణాలలో ఇదొకటికూడా.
ఇన్నీ పత్రికలలో కాపాటంగా పడిన విష
యాల్లో ఆయన గతవారం, ఏప్రిల్ 1958
నాటికిగాని భూసంస్కరణలకల్పి పత్రిక
త్వానికి ఒకనిర్ణయ అధిపత్యాలుంటూ కలుగ
దని నీలంవాడు అన్నారు. నిన్ను సేమా ప్రస్తుత
వారిసత్యము, సంయుక్తముంటు అస్తేపంపిడి
కాపనాలకనుగుణంగా భూమిపునర్వ్యభజన జరిగి
పోతున్నదన్నారు. అంటే మీరు ప్లానింగ్
కమిషన్ ప్రధమ, ద్వితీయ ప్రధానికలలో ఉండే
భూమి అంశాలను, చేయించిన పరిశోధనలను
ఒక్కమాటతో వమ్ముచేశారు. ప్రైవేట్ కార్
కాంగ్రెసు (1930) నాటినుంచి భారతపత్రిక
లకు కాంగ్రెసు సంస్థచేస్తూవచ్చిన వాగ్దానా
లన్నీ కనీసం ఆలోచించకుండా చేయబడిన
వని నూదిస్తున్నారు. అంతేకాక తన సహ
చరుడైన భూసంస్కరణలమంత్రి అధిపత్యా
యాలను బహిరంగంగా తేదంటున్నారు.
పార్లమెంటు సంద్రప్రాయాలు సక్రమంగా
వున్న మహాదేశంలోనైతే ఈ వ్యవహారం
ఇప్పుటికి ఒకమంత్రివల్ల క్షేత్రపరిస్థితిని సృష్టించి
రాజీనామాలుపెట్టే దారితీసేసింది.

ముఖ్యమంత్రి అన్నట్లు మనరాష్ట్రంలో
“వెద్దకమతాల్లో” ఉన్న తెలుగు కొన్ని వం
దలనుండే కావచ్చును, అంతమాత్రంతో
భూమి సమస్యలంటూలేదని ఎల్లాఅనడం?
జమీందారీ రద్దతోనే పోతే, భూస్వా
య్యత్వం (absentee Landlordism) అన్న
దూ పాలలోను ఎక్కువగానే సామ్య
వాదసంగి సహజమనే అభ్యుదయమనబడుం
గా మన దేశీ గ్రామాలలోకి సాంఘిక వ్యవస్థ
ఉన్నచో కరువు గా వెళ్ళు సంతర్పరాల
నుంచి శివ్యంచేస్తున్న తెలుగు స్వామ్యపు
మాటలు ఉన్నాయో గ్రామాలలో తమ

—కోరవ రెడ్డి శేఖర్—

తనది అనదగిన వండపాయి, పండ పంచ లేక, రేపు అన్నమాట జీవిత
వాఙ్మయంలో కనుపించక, ముప్పయి సంవత్సరాల దేశదిమ్మరి రాజ ★
కీయ జీవితాన్ని గడిపి, కార్యదీక్షతో ప్రపంచాన్ని దాటుకున్నవ్యక్తి

శ్రీ ప్రకాశం పంతులు

ధనములేక, పలుకుబడిగల బంధువర్గంలేక, ఏ గాలికా చావనెత్తగల కుట్ర కుయుక్తుల ట్టివో తెలియక, 'ప్రకాశం' అనబడే ధిక్కాంగ్రేసు అధికారి అండ అంతుమండలేక, రెండుమాట్ల విస్తారమైన కాస్తా ముఖ్యమంత్రిత్వాన్ని ఈ కాలంలో సంపాదించగలగడం ప్రకాశంపంట్టి పుట్టు పొరువవంతులకు సాధ్యమైందికాని సామాన్య మానవమాత్రులకిది అసాధ్యమని ప్రమాదించును. ప్రకాశం పంతులుగారికి ఉన్నవానికన్నా లేనివే హెచ్చుగా ఉండెను. శతబిడ్డ కాలగా చేరిపోలేక, ప్లేవోస్లావుఫారింమొదలైనవన్ని విలిచేరివరకు

శ్రీ వెన్నెలకంటి రామవయ్య

టిక్కెట్టులేక, వృద్ధాప్యంలో సుఖంగా తిరుగుటకు ప్రయత్నపరచుటలేక, నిరంతరం శిథిలమైపోయిన ఆస్తిల భాగను తొలగించుకొనే శ్రమలేక, కూలివేయగానే ఆశేషభారముల పరుగులెత్తినవచ్చు కుట్ర, మరే, మరహంకార పీడితులకు కాకే సంపులేక, శత్రువులను మిత్రులుగా మార్చుకోగల పయోహానాశకలేక, భార్యవియోగమైన ముప్పయి యేడ్లనుండి తిండిపనతిలేక, పట్టుమని పదిగొలది పాటు ఆదమరచి నిద్రించగల విశ్రాంతిలేక, అమాల్మికలు ఆంధ్రులకోసం అప్పుల అరగదీసుకొని అగ్రయేంద్రులవాడు ఎత్తిన ధనమును దించుకుంటే భీష్మునివలె నిండు వయస్సులోనే నేల పొరిగిన ఈ ఆంధ్రప్రదేశునివంటి వ్యక్తి ఆంధ్రదేశంలో గత రెండు మూడు శతాబ్దాలలో పుట్టియుండలేదు. భారతావనిలోనుండ అటువంటివారి సంఖ్య ప్రశ్నమైన రెక్కంచవలసివచ్చే యుండును.

పంతులుగారు ఎన్నో యుద్ధాలుచేరారు. ఎన్నో గెలిచారు. ఎన్నో ఓడినారు. గెలిచినపుడు ఓడినపుడు ఒకే విధమైన నిబ్బరరాన్ని

గాయించ ప్రకాశంమైన పీఠిలదృష్టిని ప్రసరించ జాలకపోయినాడు. ఈ విశోధాలన్నింటిలో ప్రకాశంగారిదే తప్పని అనలేము. ఎవరెనున్నా అన్ని సందర్భాలు చక్కగా అవగాహన చేసుకున్న ఆంధ్రప్రజలు ఎన్నటికి ఆనబోరు.

రాష్ట్రేతర విశోధకత్తులు పంతులుగారిని ఓడించగల్గినందుకు స్వజనంలో కుమిలిన ఆత్మీయుల బహిరంగ తిరుగుబాటేనని అందరికీ తెలుసు. వారివందని మాడగట్టుకోగలశక్తి త్యాగమే ప్రధానమైన స్వరాజ్య సంపాదన యొక్క పూర్వదశలో పంతులుగారికి కావలసినంత వుండెను. ఆధికార వాంఛాయుతమైన స్వరాజ్యంవంటి దశలో మట్టిగించిన అనుకోనుటకు అవకాశము లేకపోలేదు. అగ్గలకు ఎగియుంచుండి ఆధికార ఆశాలతలను క్రుంచుటకు సాధ్యపడని కుట్రకాదు కోర్కెలను తృప్తిపరుచుటకు పంతులుగారు ప్రయత్నించలేదని చెప్పలేము కాని, చేసేప్రయత్నములు విఫలమయినందువలన ఎవరోలేదని తిరువారే జరిగిన సంఘటనలే ఋణాపురపడినవి.

స్వంతవిషయాల్లో ప్రకాశంగారు ఎన్నుకొనినంత దూరదృష్టిని చూపించలేక పోయినప్పటికీ ఇతర గొప్ప వాయువుల కన్నైన సలహాలు అమూల్యమైనవనటకు ఒక్కనిదొంగించాము. 1910 వ్యక్తి సత్కారాహారే కాంగ్రెసు సిద్ధపాటున్న వాడై ఆఖరిభారత

తొడుక్కున్న మాచిక చొక్కాలను, కట్టుకున్న జీర్ణ దోవతులను, ఆరిగిపోతుండిన అస్తిపంజరాన్ని ఎడబాసి ఎరుగని బందరు కలంకారీ ఖద్దరు నాలువ కాపాడినట్లు

ఈ అనుభవమే కాదు మరొకవిషయమైన కోటి కృతులను కట్టుకట్టి, కాంగ్రెసు కాపాడే పథ్యాలను కొనిపించి పురులుగారి పురాని పదవికి కొంతమందిరింగి "పరిశ్రమలల్లా పుకాశం పడేపాటుమాద" మన శాస్త్రచేతన పట్టు కాంక్షావామ్మండి తన ఆత్మీయమైనా, ఈ తప్పుకుండ అనుబంధిన వీధిలైన శిష్యుని కాపాడుటకు గాంధీజీ పత్త్య పునాపీమాద పట్టెనుమాట కాంటగా అనక పోయేది. ఆవృత్త్యాది వివరణకు, హరిజన

'ఆంధ్రకేసరి'కి శ్రద్ధాంజలి

**** శ్రీ మోచర్ల రామకృష్ణకవి ****

తన దేశమాతృ 'స్వతంత్ర యజ్ఞము'న
ఆస్తులనెల్ల వేల్చిన సోమయాజి,
వైరి ఫిరంగికి వక్షస్థలముజూపి
నిలిచి గెల్చిన గండు తెలుగుబోడు,
స్వపదచ్యుతికి మంత సరకుసేయక
ఆర్జవము నోము కొనెడు దేవవ్రతుండు,
పదవి గోల్చడినను ప్రభలో నొకింతేని
కాటువోని స్వయంప్రకాశమూర్తి,

రూపమునుగొన్న యాంధ్రప్రభుషము, భరత
వీరకేసరి, ధీర గంభీరమూర్తి,
శాంతి నాశించి కాల గుహంతరమున
కరిగె-తత్త్విమూర్తియే శరణు మనకు.

సముద్రరంజను ప్రకాశంగారివలె కోటిరూపాయలను ఏ రాష్ట్రపురాని వినియోగించగలిగాడు? తెల్లూరుపంటి హిందూమహమ్మదీయ విశ్వమదావాసలములో 1940 లో ఆయన కాక ఏవాయకుడు నిర్భయముగా జొరగిల్లవాడు? మద్యపానము రాన్ని ఆయనఆమలు జరిపినట్లు ఎవరుజరుపగల్గివారు? బట్టల కం

పంతులుగారి నిష్కాపట్యము, ఉదారత, నిరాడంబర జీవితము. దయార్థత వారిలోని లోటుపాట్లను ఎప్పటికప్పుడు సవరింపజేసినవి

కలిగి వుండడమే ఆయనలో ఉన్న విశేషము. ఆయన్ను గెలిపించింది ఆయన పేదరికము. ఓడించింది ఆయన్ను ఎదుర్కొంటూ ఉండిన విశోధివర్గాల అంతులేని విశ్వర్యము. వయస్సు చెల్లకొద్దీ ఇతర నాయకుల్లా తరిగిపోతుండే రాజకీయ కీర్తిచంద్రికలు పీరి విషయంలో తెరిగిపోతుండడమే పీరివండిన అదృష్టము.

ప్రకాశంగారు మోటుకున్న ప్రత్యక్షముల సామాన్యులకారు. ఆయన చేసినవన్నీ ఆర్థి మధ్య యుద్ధాలే. ఆదిమొదలు కుదిరినకు, మించిన తెలివితేటలతో భారతీయ సత్కార గ్రహ సమరాన్ని ప్రక్కరాలల్లాకీ త్రిప్పగలిగిన తేనుషీవంతుడు రాజాశపంతులు గారిని సురిది యుండలేదు. ఆయన్ను మనుషులయ్యలేదు. ఆధిప్తానవర్గాన్ని ఎదురించి నిలిచిన వ్యక్తి ఎంతోగొప్పవాడైనానే ప్రజాతనము యొక్క రాలిమోలను దాటించిగారి నిడుగులోని చల్లదళాయికి పంతులకు నిర్భూమి ఉన్నది. ఏకాగ్రాంతిలేక అగ్ని శత్రువులను విహింప మన్నించిన మహాత్ముడు ప్రకాశం

కాంగ్రెసు సమావేశంలో గాంధీ గారు ఈవిధంగా ఉపయోగించారు.

"ఈ యుద్ధానికి (రెండవ ప్రపంచయుద్ధం) మనం ఏ పనోయము చేయరాదన్న నా సన్నకం మంగలదు. ఈ మారణహోమానికి మనం ఒప్పుకోకుండుదు. కాని నా కన్ను తెరిచినల దేశభక్తిగల రాజాశే ధేరాధిప్రాయాన్ని చూపించుచున్నాను. నేను ఒకవేళ తిప్పరాని క్రొత్తుకున్నా నేమో అన్న సందేయం నన్ను వదలకున్నది. అందువల్ల నేను రాజాశేని మీ రందరు బలపరచవలెనని కోరుతున్నాను".

పంతులుగారు పదగ్రాంకించ నానుపాము వలె పైకి దివాలావలేరారు. అచార్యులవారి తీర్మానాన్ని అంగీకరించే ధారలో ఎగిరింది, గాంధీగారివంక ప్రయత్నించాడు.

"క్రీస్తును ప్రండిసి క్రీస్తులలో చాచాన ఒక్కడే అనున్నవనిచెప్పింది. కాని మీ క్రీస్తుల నుండి చెప్పకపోయినా మీరు అందగా ఒక్కడైనా ఉంటారోకోకో నని మరేవారు కంగుకున్నారని ఎత్తిచాడి

చారు. కడకు ఇప్పుడు జరిగింది అంతా అదే కదా! మానిపోతున్న గాంధీగారి ఆమనలాడలను వెతుక్కుంటూ, మరచిపోతున్న మహాత్ముని మూలసిద్ధాంతాలను నేను గురుతెచ్చుకుంటూ, మారిపోతున్న కాంగ్రెసు కాల్యాలనుచూచి కంటకడేనెట్టుకుంటూ ఏకాకిగా కాలినడకను ఆంధ్రకారబంధురం వైన దేశపరిస్థితులను పరిశీలించుకుంటూ గాంధీగారు వదలిపెట్టిపోయిన గామిస్వరాజ్యానికి పునాదులు నేనుకుంటూపోతుండేది ఒక్క విమోచితాత్మను నువ్వవున్నాను?

ఇంతకు గాంధీగారి ఆజ్ఞల్లో రాజాశేలో పోటీపడవద్దన్న మనుకారపుముక్క మనచో యిస్తే ప్రకాశంగారు ఉల్లంఘించి ఆశ్చర్యమొంది ఖడ్గమహాత్మాచానికై స్వరాజ్య ఇడిమూప్రభుత్వము నుచ్చాసితము ఇస్తానన్న యాత్రచేల మరచివేళను గాంధీగారు కాకితో పంపిన కట్టుకు అధారంచేసుకొని త్రిప్పి తేలుగల ఖడ్గవధిస్తూ ప్రకాశంగారుకన్ను దిగి ఒక్కడైనా ఒక్కవారో కడకు

ట్రోలిచట్టాలను ధిఘిరించిన కోటికృతులను ఆయన కట్టించినట్లు ఎవరు కట్టించగల్గినా? ఇన్ని ఖనకార్యాలు చేయగల్గియు గాంధీగారి ఆదరాభిమానాలను పొందలేక పోవడం పంతులుగారి మందవ్యము. నేనుంటే సి.ఆర్. ధానుగారి ధిఘిరించు సహించగల్గిన ఎచోక్కుడు ప్రకాశంగారిని ఎందుకు పట్టిమాడవలసివచ్చింది?

ప్రక్కరాలపులు, వెన్నుపోటులు అలవాటులేక రాజరాలవే పోరాడే పంతులుగారికి మారిపోయిన యుద్ధరీతులు (1947లో) పరాజయాన్ని కల్గించింది నిజమే. కాని నాకు ఓడిపోయింది పంతులుగారు కాదు; సన్న ఆంధ్రానిని. వారి దుష్కర్తాన్ని ధింకొని ఒక్క ప్రకాశంగారి కాదు; మూడుకోట్ల ఆంధ్రానులకి.

పంతులుగారు ముడుకుపుట్టి, మురిసి పట్టుకొని వారి పుట్టింది. కాపంతుల మద్రాసు కాపాడలేక నిలిచి ఓడిపోయినా

—గాంధీజీ

స్థావరీ — నల్లూరు

★ శ్రీ ప్రకాశం పంతులు ★

(5-వ పేజీ కొరవ)

వాడు కాదు. ముఖ్యంగా అది ఏ నిర్ణయానికి వచ్చినా ఆయనకై ఆయన యోచించి తీర్మానించుకొన్నదేకాని చాలమంది అసెంబ్లీలో ఏ పనిని పూర్తిచేశారు. ఆయన పోరాటపు పంథా మధ్యయుగపు పీఠానికి లది. బిక్కిరిస్తూనే ఆయన సమరసన్నాహాలు, మరణింపులను, ఆటంబాలను, ఎదుర్కొన్నానో చాలాదానిని తగిలించుకొని ఇనుపకవచము తొడుక్కొని తెల్లగుడ్డాన్ని అధిరోహించి పదిపాదల బల్లెంతోను పట్టాక తీర్చోను బయలుదేరిన 20 శతాబ్దపు రాజా పుత్రాపునవలె ఉండేది. ఇంతకు పంతులుగారిని ఓడించింది హస్తినాపురపు ఆగ్రసాయకులేకాని రాష్ట్రాలలోని చోటానాయకులుకాని ఆయనకు, ఆంధ్రులకు ఆందరికీ తెలియకపోలేదు. అందువల్లనే పంతులుగారి విల్లులు ఎల్లప్పుడు ధీల్లినంతే పరుగుడుతుండేవి.

దెబ్బలు తిన్న పిల్లవారు ఓరానూకొరిగిన తల్లివద్దకు బరుగెత్తెను పరాయివారయ్యే, స్వదేశులయొక్క బాటలు గుచ్చుకున్నపుడు ప్రకాశంగారు ఓటికారును బిగదాన్ని ఎక్కి ఆంధ్రప్రజలయొద్దకు ఉత్సవాలతో బరుగెత్తేవాడు. ఇక వారంకోసాలకు కాంగ్రెసుపార్టీ తిన్న ఓడిస్తుందని తెలిసి నూనూరు పేట మొదలు శ్రీకాకుళంవరకు పథిలు జరిపి రాజోయ్య పరాజయాన్ని ప్రకటించానని వినిపిస్తూ పోయినాడు. ఆయనకు ఓడించింది నాయకులు; ఓటార్లంది ప్రజలు. అందువల్లనే కాంగ్రెసును పదలి పునాపార్టీలో చేరినందువారేగా "నాకన్నా ఎవరు కాంగ్రెసు?" అని ఆయనకు అనిపించింది. కాస్త్రు రీత్యా ఆయనది ముచ్చాటికి తప్పకాని, ఆయనకప్పుడు ప్రజలు ఒప్పుగా భావించినపుడు మనచోటివారికి ఇక నిలువనీడ యొక్కద? ప్రకాశంగారి తప్పులను ఒప్పులుగా ప్రజలు భావించడమే ఆయనకు పాపమందా వుందని అదృష్టరేఖ. అట్టిభాగ్యం ఆందరికీ లభించదు. లభించినా కీచితాంతం వరకు నీడవరకనిపెట్టుకొని వుండదు.

పంతులుగారికన్న భౌతికమైన కష్టాలనులంపటలను ఆయనభరించిన వ్యక్తి భారత ధూమిలో మరొకరులేరు. కనీసం అనదగిన పంద పొయ్యి పంద పంచలేక, "తేపు" అన్నమాట జీవిత వాజ్మయంలో కనుపించక ముప్పైసంవత్సరాల దేశదిమ్మరి రాజకీయ జీవితాన్ని గడిపి కార్యదీక్షతో ప్రపంచాన్ని చాటుకున్న వ్యక్తులు చాల అరుదు.

ఫిర్రా సంక్షేమకాఖలు, ఉత్పత్తి వినియోగ సహకార సంఘాలు, హరిజనాభివృద్ధి కార్యక్రమాలు, జమీన్ దొరుల విమోచన చట్టాలు, క్రిమినల్ చార్జుల రద్దచట్టాలు, పురుషుల ఖడ్గ పుష్పిస్తాభివృద్ధి, రివెన్యూలో రద్దపన్నుల తొలగింపు, కృష్ణ-పెన్న సంయోగ పునాథితం, నెల్లూరు ధర్మరక్షణ ఇవన్నీ ఆయన మొదలుగా మొదలి ఆయన హయాములో వుద్ధరిల్లినవి.

పంతులుగారు పేరు పెట్టి పిలువని కాంగ్రెసు కార్యకర్తలేదు. ఎంతో అస్థాయితగా విని తెలిసి తమకొని అగ్గిరాయడే ఉండదు. కొంతో గొప్ప సహాయాన్ని పొందని ప్రావిన్సులలోను. అందువల్లనే ఏ ప్రావిన్సులో ఆయన వచ్చినా, ఎక్కడ ఉండి పోలేదోనా, ఆయన మాట కవులి అట్లాగా కాగుతుండేది. ప్రజాస్వామ్యంకాదు, గాంధీ మహాత్ముని మనచోయ్యి. ఆయన కనకా కృష్ణులు నుకే నాయకులు కనుక్కోలేదోయి

వాడు. అందువల్లనే "నేనే ప్రజ; ప్రజలే నేనే" అని ఆయన అనగల్గినాడు. అందుకు పుజలు అంగీకారాన్ని చూపారు.

మొదట్ కమిషన్ వచ్చినపుడు పోలీసు గుండ్లకు ఎదురుగాయ్యి చూపిస్తూ ఎదురుగా పోయి ఆంధ్రప్రదేశ్ పరియొక్క గంభీరత ఆయనకు కడపటి నిమగ్నమై వరకు విడవడలేదు. న్యాయవాదవృత్తిలో న్యాయమూర్తులను ధిక్కరించుటలోగూడ సరికేవచ్చింది.

కాసుగొడ్డును రూకబంక చెల్లించేవాడన్న కేరాకోపణ ప్రకాశంగారిపైనే లేచిపోలేదు. దీనికి తగిన సమాధానమొకడ కనుపడదు. కాని ప్రకాశంగారికి పత్రికానిర్యాహక వ్యాపారానికి చాలామంది మనకు తెలిసినపుడు ఈ ఆరోపణకు మాంపపాదులు ఉండకలేవు. సంగ్రామ సమయంలోని సందర్భంలో జమా ఖర్చు, బ్రాహ్మణ్య, వ్యాలిస్సులు, చిలువలు అంటూ వుండవు. అటు ఆయన పక్షము, నేల చిల్లరలుగా ఉండే మాదాపుడిలో పేరి జాలు చేసుకొనడం నిషేధమహస్తాంతరంగా దాన కయిన గృహంలో భార్యకు కట్టెట్టిన నూతనపద్మాని నాలుగుబిడ్డలు, కమ్మత్తులు, ఎగల రతులు తెక్కించి బాలికా తయారు చేసుకున్న తేహారపు భర్తవలె నగువాలు కావలసి యుంటుంది. గాంధీగారు తెదబల్లిన కోటిరూపాయలకు, ఏ ప్రామా గారు పాపపాపంపై వేలకోట్ల రూపాయలకు నాటి ముక్కులన్నీ చిగురించుకుంటే. పంతులుగారు పత్రికా రచనాపద్ధికి ధానికొనడమొకడ మొదలకే తెలిసినావు. పోనీ పంతులుగారు దుబారా దారే అందాము. రువ్వను రూపాయగా మార్చిన తెక్కిల మేధావులంతా జమీందార్లవద్ద జమీన్ దొరులవల్లం తొలీను ముక్తమస్థులొండే పం ఆదర్శానుండే మధ్యకాలంలో మనాయాసంగా వసులువేసిన లక్షలతో సుద్రా ములో ప్రాంధింపదలచిన పత్రికా ప్రయత్నాల గతి యేమైంది? తెలుగుదేశానికి పత్రికలు అచ్చిరావేయ. ఆ తప్పు అందను తెలుగు వారిది. ఎంతోమంగా ఇచ్చి ప్రజలు తినుకున్న పంతులుగారిని ఎన్నడూ ఆక్షేపించలేదు. ఇక కందకు చేమకు లేనిదనిద తొటపాకెందుకు? ఇంతకు, తన దబ్బుమాడ అట్లే పోగొట్టుకున్న పంతులుగారి వనదం ఏమి న్యాయం?

నిప్పుండేపాంగా తన సమానులను, కొన్ని సందర్భాలలో తనకన్న అధికులను పంతులుగారు అణగదొక్కివారనే మాటలూదావుండకపోలేదు. మొట్టమొదట పంతులువంటి నిప్పుండేపాంక దేశభక్తులకు గూడ శాసనభక్తులం విరాళించబడిందంటే ప్రకాశంగారిపైనే అందుకు వాద్యత లేకపోలేదు. కాంగ్రెసు రంగంలో పూర్తిగా వైదొలిగి రాజకీయ అధికారంగాన్ని తనకు నిరాపూటంగా వదలిపెట్టిన పట్టాధికారిలో కాకతీ సమాధానం పంతులుగారికి దుదిరి యుంటే ఆంధ్రదేశపు రాజకీయచరిత్ర మరో విధంగా నడిచియుండేది. కండ్లపెడితేలంత త్యాగాన్ని చూపిన పిరులమహాత్మా కాకతీకమైన గోరేలమ్మిల్లయిన ఆంధ్రధూమిలో వైకాపాయ్యవారి క్రిందిలాగదీ అనాదివివాద. "మేము వ్యర్థిరాము, ఒకరిని వానియుము" అన్నమాటకు బాబట్టి అంధాగినిదా? దేశభక్తుని సమాధి వాకమాటలు మామ్రందేక. గోపాలకృష్ణయ్యకేది ఇనుపబిల్లులో కలిసి పాపదం, శ్రీరాములుగారి పేరు ఆయన ముక్కుగా లాగబోవడం మనకు అసిధమే. ఇరులను ఆయన కొట్టెనుండా అంగుళమైనా వైకాపాకే పోలేమని నిర్ధారణ కాలవేస

ఈ అధికారియుగంలో ప్రకాశంగారి దెబ్బకు గురియైన ఆంధ్ర నాయకులున్నారందరం నిప్పుండేపాం. కాని ఆయన అణగదొక్కిన వారికన్న తేవరీస వారసంఖ్య ఎంతో అధికమనిమనం మరువకూడదు.

శిష్యులు ప్రకాశంగారిని మరిచినా, ప్రకాశంగారు శిష్యులను మరిచిపోయారు. తనకు చేసిన అపకారాలను మరిచి వారికన్న అపకారాలను ఆయన చేసిన నిదర్శనాలున్నాయి. ఎంతటి విశోధకయినా ఎదురు పడ్డపుడు తమించేవాడు. కారాలలో మిరియాలలో అంతరిస్తాయన్న సమాచారం పక పకలతో ఫలించిన ఇన్ని వేళాలకేములు. తాను ఇంగ్లీషు గవర్నరుతో భారా భారీ పోట్లాడి పంపావే పోయిన ఉద్యోగాన్ని మరల యిప్పించి గౌరవించిన ఉన్నతోద్యోగి మరువాడే దోహదాన్ని తలపెట్టినపుడుకూడ ఆయన ఉదారత చెక్కుచెదరలేదు.

యిట్టచాఖలు ప్రభుత్వ ఏర్పాదకు ఆయన తలపెట్టిన ప్రజాహితకార్యములను ఎన్నడూ అడ్డంకాలేదు. "మరులోనున్న బోధనాండెంకు ఉత్తరువులన్నీ తుంగల్లో త్రొక్కి వదల తనికేమయిలో పెనువెంటనే అందంగళ్ళూ పూర్తికెన్న విమర్శ ఇచ్చి వాధితప్రజలకు పరాల్పానికి వ్యరాల్యానికి ఉన్నతేదాన్ని 1937 లో చూపించినపుడు హర్షించని ఆంధ్రరైతులేదు.

తొడుక్కొన్న మారీకి చొక్కాలను, కట్టుకున్న క్లీఫ్ నోవకులను, అరిగిపోయిన అస్తిపంజరాన్ని ఎడచాని యెరుగని బందరు కలంకారీ లావు ఖడ్గముకావకట్టి కాపాడి నట్లు పంతులుగారి విశ్వాసబల్యము, సహజమైన ఉదారత, నిరాదరబరచినకీచివరము దయాగ్రస్తమైన మృదయము ఆయనలోని లోటుపాటులను ఎప్పటికప్పుడు సవరించుకొని పోతుండేవి. ఆయనతో తగవులాడిపోవుటకు సరిద్దులై వచ్చి మోకరించి మెచ్చుకుంటూ పోయినవారసంఖ్యకు తరుగలేదు.

ప్రకాశంగారు మధ్యరాష్ట్రంలోని అమరావతిజైలులో ధగవర్ధికు భామ్యన్నరాకారు. చాత్రిత్రాల వందలకొలది గీతాల్లోకాలను వట్టవేసేటప్పుడు అనికేతన అన్న మాట జ్ఞాపకంవచ్చినపుడు వెట్టివ్రువన్న పక్కనుండే స్నేహితులలో "యారావా, నాకు ఎన్ని యిండ్లుఉండేనో, ఏటానులో, నీలగిరిలో, రాజమండ్రిలో, మద్రాసులో. అన్న పోయినాయి. అనికేతన, అనికేతన" అని కొన్ని నిమిషాలపేపు సవ్యుకొనేవాడు.

మద్రాసుప్రధానిగా ఉండేపుడు ముల్లాతు యిందలోయాదుగొని ఫిక్కుపంజేమ కార్యకలాపాలను చూడబోయ్యేవాడు. యిరువురికి పరిపాద్యేల్లరాన్ని మూడవక్లాసులో కొనుక్కొని నిరుపేదలతో కలిసి ప్రయాణం చేసేవాడు. ఇటీవల బిమ్మల్లూ దూరప్రయాణాలు పొగించాడు, ఎన్నోకష్టాలను ఓర్చాడు. కాని ఒక్క నిమిషమైన విధిని నూరిలేదు. ప్రాణంపైన విమర్శలేదు.

పంతులుగారు చనిపోయినా - బిగిరికన వారిలో తల్లి. ఆయన పేరు కొన్ని వందల సంవత్సరాలు మారిపోయింద ఉండగలదు. ప్రకాశమే ఆంధ్రదేశము - ఆంధ్రదేశమే ప్రకాశము. మెహనాగారు చెప్పినట్లు భారతీను గగనంనుండి బిక్కు ప్రకాశవంతమైన నక్షత్రం వేలకొలది. భౌతికతవంతో లేని ప్రకాశాని నిర్వ్యక్తమై ఆయన అత్యున్నత ప్రపాదించునా!

భూ సంస్కరణలే లేదా?
(1-వ పేజీ కొరవ)
చాలామంది ప్రభుత్వంలోని వ్యవసాయ ఉద్యోగాలు తెలుసుకున్న వారెవరందీ చిన్న భూదానం కొంటే వ్యవసాయ గా వ్యవసాయ

ఆచార్య రంగా కంచు విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపన

రైతుమిత్ర ఆచార్య రంగా కంచు విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపనోత్సవం 9-6-57 తేది, విజయవాడలో కేంద్ర మంత్రి శ్రీ ఎ.కె. పాటిలోగారిచే జరుపబడుతుంది. ఈ సందర్భంలో రంగాగారికి 56 వేల రూపాయల నిధి గూడా సమర్పించబడుతుంది. నిధికి విరాళాలు సేకరించినవారు యా నెలాఖరులోగా పంపవలసిందిగా విగ్రహకమిటీ కార్యదర్శి శ్రీ ఎ.కె.వి. నాయుడుగారు విజ్ఞప్తి చేస్తున్నారు.

వ్యవసాయానికి పూజాకోసాకే దీనికి కల భూ యజమాన్యాన్ని తొలగిస్తే దీనిలో చాలామంది ఆరిలో కొంత యిబ్బందులను పొందవచ్చుటకీ అట్లాచేయడమే సామ్యవాద సూత్రాబద్ధమైన వ్యాయంకాదా? ఆందరికీ గిట్టుకాటయే పరిమాణంలో భూములను పంచడమే భూసంస్కరణల వైఖ్యమనకొని, అందువలనవలసి భూమి కేళంకోలేదు కాబట్టి సంస్కరణల అసంపూర్ణతనుచూడం అర్థరహితమేకదా. మరేమట ఆభివృద్ధిలో ఈవాడు భూమిపై ఆధారపడుతున్న పెక్కుమంది ఇతరవ్యక్తులను ఆవలంబిస్తారు. దానికి తోడు పకోక్షపు భూస్వామ్యం (absentee Land lordism) ను తొలగిస్తే ఇక వ్యవసాయం చేసుకునేవారికే భూమి అవసరమంటుంది. అప్పుడు ఉన్నభూమిని వారిలో పంచవచ్చును. గత రెండు శతాబ్దాలలో చారిత్రకమైన పెక్కు కారణాలవల్ల మనదేశంలో ఒక భూమికి నిలకడైన అడ్డక విలువ ఏర్పడి, ఏకోయాపంలో భూమి పాలి వుండాలన్న ధోరణి ప్రజల్లో కలిగింది. అర్థరంగా దేశం హస్తాంతరభాగివృద్ధి కలగినప్పుడు ఈధోరణి సర్వగిట్టుకుంది. మన వ్యవసాయ వ్యవస్థకు గట్టి పునాదులు ఏర్పడివున్నట్టి హెచ్చారంటే ఇట్లాఒకక తప్పును కూడా. అప్పటికే పున్న పరిష్కారం కాక పోతే మోరాలీ, కై ప్రకారాలు ప్రబోధము న్నట్లుగా భూమి గాగ్రిమికిందే చేయకలసి వుంటుందేమో!

ఇంతవరకు కొన్ని దిటుకంటే - కొన్ని తిరుగులు మార్చిమే అనుభవిస్తున్న హస్తాంతరభాగివృద్ధిని సమంగా అందరికీ పంచడమే పోషక వైఖ్యమనవలసివచ్చును. ఆయా దిటుకంటే వారికి తమలోతమ భూములను పంచుకుంటావుంటే భూ సమ్యవ పరిష్కారమే మార్పుచేసేదం పరిష్కారంగా వ్యాఖ్య కూచిస్తుంది. ఆయన ఇప్పుటి భూచాల ప్రకారం ఇటుకంటి అడ్డ పంపకాలని విశోధించడం సాధ్యంకాదంటే అగ్గి వేకి విషయం.

ఆచార్యవస్తువుల ధరిత విషయంలోనూ మన మంత్రుల ఆభిప్రాయాలు, ధోరణి ఈ విధంగానే ఉన్నవి. దివంగ ఆంగ్లకాంగ్రెసు అధ్యక్షుడు, వ్యవసాయమంత్రి జిహారంగం గా పుష్కర విమర్శనకు భావాలను తెలియచ్చాని. నిన్ను చెప్పిన విషయాన్ని ఇవాళకావడం. ఒకే సమస్యపై విభిన్నాభిప్రాయాలు కలిగి ఉండవచ్చునా? "పోషకమేక అడ్డక" అనే కాంగ్రెసు వ్యవస్థాపనలో ముఖ్య పాత్ర పోషించింది అని యిట్లా విశ్వసించవలసి తలచి తలచును.

—మా విలేకర్,

హాస్య బ్రహ్మ

శ్రీ భమిడిపాటి

‘కవిత్వంచేది ప్రతిదీ హాస్యమే. కాని ఈత్రమహాస్యములో నవ్వుతోపాటు ఒక కన్నీటి బొట్టుకూడా రాలుతుంది.’

— ఐర్లాండ్, పా.

సంస్కృత ఆలంకారికులు రిపాలు తొమ్మిదన్నారు. కాని వారు అధికంగా శృంగారాన్నే ప్రశంసించారు.

హాస్యరసానికి వాటిచ్చిన స్థానం హాస్యాస్పదముగా ఉన్నది. ‘శృంగారానాకృతిస్తాప్యం’ అన్నాడు భాషాదు. శృంగారానికి హాస్యము అనుకరణ అన్నాడు. దాన్ని అంగిగానే భావించాడు.

ఇంతేకాదు హాస్యాన్ని ఆలంకారికులు విష్ణులిగానే భావించారు. అందుచేతనే నీచ మూలాలలోనె దీనిని వ్రాచారు.

వైగా ఈ ప్రయత్నాలు ఆదర్శగాక మరల ఒడు అన్నట్లు హాస్యం ‘స్వతొనిష్ఠం’ హాస్యరసం దా నం తట ఆది ఏమీ చేయజాలదన్నాయి.

కాని మన తైదికయుఖలు దీర్ఘాయువు అనుభవించాలంటే నృత్యమూ హాస్యమూ అవసరమన్నారు.

దీనికి భిన్నంగా మనలో ‘సగం చచ్చి సంగిరిం, అంతా చచ్చి హాస్యము’ అన్న సామెత పుట్టింది. అంటే ఈరెండింటిని నీచంగా భావించారన్నమాట.

అనగా వీటి పరమార్థము గ్రహించలేదన్నమాట.

వైగా నవ్వరాదన్నారు. నవ్వు నాల్గు విధాల నష్టమన్నారు.

నవ్వుడివ్వేమధము. దానిని కేటివైద్యులు, మనస్తత్వ శాస్త్రజ్ఞులు అంగీకరించారు.

ప్రపంచమంతటా హాస్యము కరువుగానే ఉన్నది. అన్ని బలవర్తకావధాలవలె నవ్వు కూడా చాలా తరుగుగానే వున్నది.

హాస్య రచయితలు అంతరికంపె అరుదుగా వున్నారు.

మనం భూపరిసం కాగానే మొట్టమొదట చేసేది రోదనమే. ఇతరులుచేసే మొదటిపని నవ్వించడమే.

ప్రశంసించలేని ఈ పనిని చాలమంది రిమిడిపాటిలలో వదలివేస్తారు.

హాస్యరస ప్రయోజనాన్ని ఇంతవరకు మన వారు గుర్తించలేదు.

హాస్యమంటే నొవ్వింపని నవ్వు అన్నమాట అధునికమైనది.

ఈనాటి జీవితములో ఆనందకరమైనది హాస్యమే.

కాని ఇదే అన్నిటికంటే కరువైనది.

మానవునిలో లేనిది మాటలలో యెక్కుడనండివచ్చును?

భమిడిపాటివారు అచ్చంగా హాస్యానికి అంకితమైనవారు. వీరికి హాస్యము సాధనము మాత్రమేకాదు, సాధ్యము.

వీరు సంస్కృతాంధ్రాగ్నిభాషలలో సమగ్రములు, విమర్శకులు, తిర్త్వితేజులు, చమత్కారులు.

కామేశ్వరరావుగారు హ్యూ భావికంగా అధిక గంభీరులు. ఆయుష్షుటికి హాస్యరసైకీవులు. చిలకమర్తిచారవలె నిత్యజీవితంలో హాస్యముండును.

వీరు హాస్యప్రియులేకాదు, హాస్యములో ఆధింకా కృషి చేసినవారు. హాస్యరసతేజులు.

అంధులిగిహాస్యరసభేదాలను తెలిపిన ప్రతిభా కారులు. హాస్య రచనలకు ఉన్నతస్థానం లేవాలని కృషిచేయుటలో కృతజ్ఞులమీయుడు. హాస్యచయితలలో ఆయన ప్రథమం గా నిలుచు గాంచిన హాస్యజిహ్వా.

ఆయన హాస్యం ఆధికంగా విజ్ఞానప్రదంగా వుంటుంది.

కథ, నాటిక, వ్యాసం, విమర్శ, ఏదైనప్పటికీ ఆయన రచన హాస్యరసభరితంగానే వుంటుంది.

శ్రీ గొర్రెపాటి వెంకటసుబ్బయ్య

ఈ లోకం మూలముగానే హాస్యరచన యెలా అలవడిందో తెలియదు. ఎట్లా ఆలవడితేనేం అది అంధులిగి అదృష్టం.

ఆయన రచనల్లో పరిశీలన అధికం. గణిత శాస్త్రజ్ఞులకుమక ప్రతిదీ ఎనబిటికలోగా బ్రేట్ చేస్తాడు.

మానసిక ద్వంద్వములను ప్రకటించుటకు ఆయన రచన సాగించును. అందువల్ల స్వాగ్ధ ప్రేరేపకమగుకొనరాదు. అది ప్రేమైకమాగ్ధముగా భావించవలెను. ఆయన స్వీయమానసిక ఆకుల ఆవేదనలో సాంఘిక కష్టములను అనుభవించును. The writer is behind a book అను బై నిట్ వాక్యం ఆయనయెడల అధికంగా చెల్లుతుంది.

ఆయన కేవలం వినిపించకొరకు వ్రాసేవాడు కాదని; సమకాలిక స్థితిగతులు తెలుపుతూ సంఘత్రేయమునై రచన సాగించే తాత్పర్యము, విమర్శకుడు అని గ్రహించుటవసరము.

‘బాగుబాగు’తో రచన ప్రారంభించి బాగుబాగు అనిపించుకున్న మహాభాగుడు మన భమిడిపాటివారు.

అంధులిగిలకు అధిక హాస్యరచనలు అందించి అధిక ప్రశంసలు పొందిన అదృష్టవంతుడాయన.

ప్రపంచ ప్రసిద్ధిగాంచిన పరామ ప్రసిద్ధ హాస్యరచయితలకు అంధులిగిల పరిచయంచేసిన గౌరవంకూడా ఆయనకే దక్కింది.

భమిడిపాటివారి రచనల్లో ఆయన విద్యత్తు లోక్జ్ఞానం, విమర్శనా పటిమ, తాత్పర్యగరిమ కనపడుతుంది.

కవి సత్యాన్ని సౌందర్యంగా చెప్పితే, హాస్యరచయి ఆ సత్యాన్నే చెప్పి నవ్విస్తాడు అని ఆయన అన్నమాటలు అక్షరాల పర్యం.

“నవ్వించడమంటే, మొత్తంమీద తిట్టడం, విడిదం, దెబ్బతీయడం అనే ఉద్దేశ్యం ఉంటూనే ఉంటుంది. కాని అది మృదయం లేని ఉద్దేశ్యం. నవ్వించడమంటే కొన్నిచోట్ల కనపరచడం అని కొంతమంది ఉద్దేశ్యంగాని అది వివక్షతలేని ఉద్దేశ్యం. నవ్వించడమంటే ఒకరిని తాదాంచుటమని కొందరి ఉద్దేశ్యం. అది సామఘాతి సంసంలేని ఉద్దేశ్యం. కొన్ని నిమిషాలుపాటు అందరూ ఒకేవిధయం పరచాగా ఆలోచించుకోవాలనే ఉద్దేశ్యం కప్ప ఇతని మేమీ నా మృదయంలో లేదు,” అంటాడు ఆయన.

ఆయన రచనలు హాస్య సభిరతాలయ్యే, ఇతరవృత్తాలకు పెట్టేస్తూ విజ్ఞులిగిల నవ్వు పుట్టించేతే. అద్దకొంపంకొంకమా, కాఫీ

దేవాలయం, నద్దంటే పెల్లి, ఎప్పుడూ యంతే. అయోమయ విమర్శ మొదలగునవి. అట్లాగే పంపుటలకు పెట్టేస్తూకూడా సార్వజామములై, హాస్యజనకములైవుండును. ఆశ్చర్యం, ఇవ్వడం, అవును,గుసగుసపెల్లి, అన్నితగాదాకే.

భమిడిపాటివారి సాత్రస్థాన భాగయ్య, పర్యతాయి, సవరసమూర్తి కవిత్వంని నవ్వించే హాస్యపాత్రలు.

ఆయనచేసే హాస్యరచనలు అనితర సాధ్యములు.

ఆయనకు అంధులిగి ఈనాడు సస్తిత్వాక్రి చేస్తున్నారంటే హాస్యరసాన్ని అస్వాదించ పనుకట్టారన్నమాట.

మరొక సస్తిత్వ పూర్తికూడా చేసేమహాభాగ్యం కలుగుగాక మనకు.

శ్రీమద్రామాయణం

(2 కేక కొరక)

నొసగి, తాను తపస్సు చేసికొనుటకు సిద్ధులు చారణుల నివాసస్థలమైన హిమగిరికిభరము నకువెడలి పోయెను

దేవేంద్రుడంత పరాధవముతో దుఃఖించుచు దేవతల సందర్శిని పిలిచి “దేవతలారా! గౌతమమహర్షి మనలను జయింపవలెనను నిశ్చయముతో ఘోరతపస్సును చేయుచుండెను. ఎత్తైనను అరిచి తపోధంగము చేయుటకు నిశ్చయించి మహర్షి కోపమునకు లోనగు నట్లు చేయవలెనని యాలోచించి అతనిపత్నియైన అహల్యుడేమిని చెబుచిరిని. తో ఫలితముగా మహర్షి కోపగించి సన్ను నపుంపకునిగా శపించెను. అహల్యను పరిత్యజించెను. మీ మేలు కోరినవాడ నగుటచే నాకిట్టి కీడుసంభవించెను కనుక మీరందఱు నాకు సాయము చేయవలయును” అని ప్రార్థించెను.

అంతట దేవతలందఱు చింతించి అగ్నిదేవుని నాయకత్వముతో పితృదేవతల కడకేగి జరిగిన పరిత్యం వివరించిరి. పితృదేవత లనుగ్రహించి దేవేంద్రునకు “మేమను.....” అంటించిరి. అప్పటినుండియు దేవేంద్రుని కు మేమందుండు అనుపేరు కలిగెను.

దశరథుండనా! కాపసాత్రురాలైన అహల్య ఆ పుటి నుండి ఘోరతపస్సును చేయుచు నీ రాకజోలకు వేచియున్నది. మన మీ కిట్లాశ్రియమును ప్రకేళితము. దివ్య సౌందర్యవతియు సాధ్వీమణియు నైన అహల్యకు కాపవిమోచనము కలిగించి ఆమెలోని తేజస్సును ప్రకాశింపజేయుము.” అని యావరిచ్చెను.

విశ్వామిత్రుని మాటలువిని శ్రీరాముండు మహర్షి ననుసరించి లక్ష్మణుండు కనవెంట రాగా ఆశ్రమములోనికి పోయి అహల్యను చూచెను. ఆమెను-బ్రహ్మ కడుప్రయాసతో అనంతమైన సౌందర్యరాశిగా సృష్టించెను. బహుకాలముగా నామె తరుల తాతకుల మణుగున పడి యుండుటచే ఆప్యదామె తేజస్సు ముట్టు తెరిల చాలునుండి వెలువడిన కళవలెను జలమధ్యమునుండి ప్రకాశించెడి నూరువుని ప్రకటించుమలెను దట్టమగు సొగసుండి బహిర్గతమున ల్యాలవలెను లేజరలెను. రామలక్ష్మణులు ఆ మహాసాధ్వీమణికి పాదాభిషేచనము గావించి తమవిధేయతను కనబరచిరి. ఆమెలకు గౌరవము అనంతమేను శ్రీరామునకు శాస్త్రబద్ధముగా అర్చ్యపాద్యా మలతోడి యథోధిగమైన ఆతిథ్యము పొసగి పత్కరించెను. అప్పుడు దేవతలు పువ్వువృష్టి గురిపించిరి. దేవమందుభులు మ్రోగినవి. గంధర్వులు పాడిరి. ఆపృథసాంగవల నృత్యము గావించిరి. గౌతమమహర్షి తిరిగివచ్చి పరిభ్రష్ట రాత్రవ పత్నిని స్వీకరించి రామాదులను గౌరవించెను.

—(సలేమము.)

40 సం. శుభవము... డి.వి.రెడ్డి & కో. రెడ్డి... బుద్ధిమేధాపాఠం... గోపాలకృష్ణ... శ్రీమద్భగవద్గీత... శ్రీమద్భగవద్గీత...

పసిరికలు - కామెర్లు... భయపడ పసిలేదు... డాక్టరు సి. రామయ్యంగారు... రంగనాయకులపేట - నెల్లూరు.

సంతృప్తిని - సౌందర్యాన్ని రెంటినీ ఇవ్వగలరు... గుండాల వెంకటసుబ్బారెడ్డి అండ్ సన్సు... నే గల పత్తకులు... చిన్నబాబు - నెల్లూరు

పేరీవాహనికే... PARALYSISURE (Regd.) (Trade Mark No. 154754)... మా మందు ఆహాసంగా పనిచేస్తుంది. ఆచార్య నుండి మిమ్ముల విమర్శ చేస్తుంది. దీనినిపడవలము. వారించుము 8-12-00... డాక్టరు బొమ్మా జితేంద్ర నెల్లూరు

శ్రీల ఆరోగ్యమునకు... పండిత డి.గోపాలదాస్యలవారి అరుణ... గొప్ప శయ్యగోనివారి... శ్రీల ముకుందమయి... అను పాగెట్టి... సత్యంతానమును... కలుగజేయును... ఆయుర్వేదాశ్రమం లిమిటెడ్... త్యాగరామనగర్, మద్రాసు 19

జువీనరైతు చందా... సంవత్సరానికి రూ. 6.00... ఆర్థ సంవత్సరానికి రూ. 3.00... విడి ప్రతి 13 రూపాయలు

నాయుడుపేటలోవిద్యాభ్యాసం

—ప్రకాశంగారి బాల్యస్మృతులు

ప్రకాశంగారు తండ్రి గోపాలకృష్ణయ్యగారు వెంకటగిరి సంస్థానంలోని మొనకూరు, మల్లాం గ్రామాలలో వుండేవారు. అప్పుడు ప్రకాశంగారి ప్రాథమిక విద్యాభ్యాసం కొంతకాలం నాయుడుపేటలో జరిగింది. అప్పుటి స్మృతులను ప్రకాశంగారు తన "జీవితయాత్ర" లో చక్కగా వివరించారు. ఆ భాగాన్ని యథా తథంగా దిగువ యిస్తున్నాము.

"...నన్ను పెద్దఅల్లుడివద్దని చదువుకే అప్పు డెప్పు మానాయనగారు వెంకటగిరి సంస్థానంలో ఉద్యోగిసంపాదనకోసం వెళ్ళారు. ఆయన అక్కడ ఎడవో ప్రముఖుల్ని ఆశ్రయించి చిట్టచివరికి నాయుడుపేట వద్దని నువ్వల్ల ముఖి నిలబడ్డారు. మేనమామలంటూ పావువర్షం దూరం ఉద్యోగం సంపాదించారు. పావువర్షం దూరమంటే ఈకోలాట్లో సమస్తాను అన్నమాట. ఆయన కేరం ఎనిమిది రూపాయలు. ఆయన, పిలువబడే వల్లూరులో పెరిటి వేసి, రెండు సంవత్సరాలపాటు ఆకోలాట్లో కష్టపడి ఉద్యోగం చేశారు.

"రెండు సంవత్సరాలు ఆయన తరవారే పిలువబడే నాయుడుపేట పంపించారు. అప్పు డిక్కే అద్దంకిలో నా పేరుపడి చదువైపోయి ఇంగ్లీషుచదువు ప్రారంభమైంది. నాయుడుపేట చేరాను. అప్పుటికి నాయుడుపేటలో ఒక ఇంగ్లీషుస్కూలు ఉండేది. మా తమ్ముడు శ్రీరాములు, నేనూ ఆ స్కూల్లో చేరాము. మా నాయనగారు మా చదువుకోసం నాయుడుపేటలోవుండి, మేనమామ మొదలయిన గ్రామాల పనియామకం ఉండేవారు. ఆ కోలాట్లో రెవెన్యూవనూస్కు ధాన్యావస్థల్లోనే జరుగుతూ వుండేది. నేను మా నాయనగారితో అప్పడప్పుడు గ్రామాల్లోకి వెళుతూవుండడం మాదా జరిగేది. ఆలాంటప్పుడు నైతులు పిల్లవాడు వచ్చాడని మేనమామగారు పాపాయి, అద్రా బహుమతిగా ఇచ్చేవారు. నేను అది అన్నీ ఒకడబ్బాలో వాగ్గిల్లేమెదుతూ ఉండేవాణ్ణి. పెద్దపెద్ద దస్తరాంముడు మాకో పెట్టి ఆయన అప్పడప్పుడు నాచేత రెట్టులు కూడా వ్రాయుస్తూ వుండేవారు.

"అప్పుట్లో వెంకటగిరి సంస్థానంనుంచి కొంత ప్రాంతానం. ఆ కోలాట్లో వెంకటగిరిసంస్థానం ఉత్తరభాగం, దక్షిణభాగం అని రెండు భాగాలుగా వుండేది. ఒక్కొక్క భాగానికి ఒక్కొక్క పేమూరు అధికారి. పేమూరుగ్రామం అమర్చారు అని ఒక 30 రూపాయల వుద్యోగి వుండేవాడు. ఆయనకింద మా నాయనగారు పావువర్షందూరం వుద్యోగం చేసేవారు. ఈ సంస్థానంలో అప్పుటికి రెవెన్యూకలెక్టరు, లంచగొండికలెక్టరు, ఆక్రయంపులు, ఉద్యోగం నిలకడలేకపోవడం, మొదలైనవి వుంటూవుండేవి. ఆ కోలాట్లో రి. ఏ. పరిక్షలో వుత్తరభాగంవడం అంటే సునమైన మాట. అప్పుట్లో నారాయణస్వామిశెట్టి అనే ఆయన రి. ఏ. ఆయన, పేమూరు వుద్యోగంలో పనిచేస్తే ఆయనకి రి. ఏ. నారాయణస్వామిశెట్టి అనే పేరు వచ్చింది. ఇల్లాంటి సంస్థానంలో మా నాయనగారు రెండుపాల్లు వుద్యోగం పోగొట్టుకొని మళ్ళీ అనేకమైన ఆశ్రియంపులు ఆశ్రియించి వుద్యోగం సంపాదించుకున్నారు.

"నాయుడుపేటలో నా చదువునుగురించి, దీనికాన్నిగురించి కొంత విస్తరించి వ్రాస్తున్నాను. నాయుడుపేటలో ఒక గవర్నమెంట్ స్కూలు వుండేది. అందులో ఫస్ట్, మిడ్లు, ఫస్ట్, ఫోర్త్, అప్పుడప్పుడు అని

ఆయనకు నాలుగున్నట్లు జ్ఞాపకం. ఆ స్కూల్లో బ్రాడ్ మిడియల్ చదువుతూవుండేవాళ్ళం. ఆ కోలాట్లో ఇంగ్లీషు తెలుగు వర్తకాలలో కాటు ఉన్నావాడా చెబుతూవుండేవారు. నేను అలా చేక ఆనే ఒక సాహెబులు కుర్రవాడితో కలిసి ఉన్నా చదవడం జ్ఞాపకం వుంది. నాయుడుపేటలో చదువుకోనే కోలాట్లోనేను బుద్ధిమంతుణ్ణి అనిపించుకున్నానని చెప్పవలసి వేచింది. నయస్సు ఎంతో లేక పోయినా, స్కూలులోవున్న అల్లరిపిల్లలలో నునమే మొదటిదిగా ఉండేది.

"నాకు ఎక్కడికెక్కడా రెండురకాల మిశ్రమ స్నేహం తెలుసుకుంటూ వుండేది. పరమపోకిరిల స్నేహం ఒకవైపు; బుద్ధిమంతులు, సంపన్నగృహస్థులు, విద్యావంతులు మొదలైన పెద్దవాళ్ళ స్నేహం రెండోవైపు. కానూరి రంగడు అని ఒకడు వుండేవాడు. అతని ఆసలు పేరు రంగారావు. అతని మాధుర్యం, అతనితో మొదటిస్నేహం సాము, గండి, మస్తీలు, చెడుగుల్లి మొదలైనవాటిల్లో. అతనికొక చిత్రిమైనమనిషి. కోలా అతని సువర్ణముఖి వద్దనువుండే ఆంజనేయస్వామికి కోడిగుడ్డు వైవేద్యంపెట్టి ఆ ప్రసాదము ఆందరికి ఇవ్వమండేవాడని పగ్గిరితి. నాలామంది "అతను దుర్మాయుడు; చదువుపంథానేని వాడు; అల్లాంటివాడితో నీకు స్నేహంఏమిటి" అని నన్ను నందలించేవారు. నాకు అతని స్నేహంవల్ల అలవాటయినవి బడిపిల్లని ఏడిపించడం, వాళ్ళపై ప్రకాళి పార వెయ్యడం, ఉపాధాయుల్ని ఉడికించడం మొదలైన సుపకార్యాలు!

"ఒకసారి పుదుచ్చి సుబ్రహ్మణ్యయ్య అనే ముమ్మరుగారు బోర్డువైపుకి రెక్కలు చెబుతూవుండగా నేను కేర్లాడుతూవున్న ఆయనగారిని కుక్కకిట్టాను. దాంతో రెక్కల రెక్కలు, మొట్టికాయలు మొదలయిన శిశులన్నీ సంపాదించాను! అంతేకాదు, నన్ను స్కూలులోంచి డిస్మిస్ చేశారు. ఈ సంగతి మా నాయనగారికి తెలిసి ఆయన ఆ కోలాట్లో అక్కడ డిప్యూటీ కలెక్టరుగా వుండే అడక్కి నారాయణరావుగారి నాశ్రయించగా, ఆయన దయవల్ల మళ్ళీ స్కూల్లో పనిచేసాను.

"కాని మరొకకోలాట్లో ఇంకొక రెవెన్యూ వచ్చింది! అప్పుట్లో అల్లాడి ఆరెయ్యగోడుకు నూర్యనారాయణ అప్పరమిడిగోల్లాను చదువుతూ వుండేవాడు. అతని నక్కో తిరస్కారంగా మాట్లాడి కొట్టేసరికి నేను అతని ఇంగ్లీషు టెస్ట్ పుస్తకం ఎత్తుకోయి పుస్తకముఖి పిట్టని ముక్కలుముక్కలుగా చివీచేశాను. ఆ చివడం నా కెంకాకేళ్ళపై యావారి నా దొంగ చూసి, నేను చింతిపారలేని కారితం ముక్కలన్నీ తెచ్చి నా కెంకాకే స్కూల్లో అప్పజేశాను. కానీ ఫలితంగా నాకు మళ్ళీ రెక్కల పగ్గిసాగణాలు జరిగింది డిస్మిస్ చేశారు. తిరిగి ఆ డిప్యూటీ కలెక్టరు గారి మూలంగానే అమ్మాల్లో వున్న ప్రకారం లభించింది.

"ఈసారి ఆయన నన్ను ఇంటికివీరించి "ఎందుకల్లాంటి రెవెన్యూచేకా?" అని అడిగారు. నేను నిర్భయంగా ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పాను. ఆ కిక్కిరింపులను ఆరమనన్ను కొట్టడం, అతని నాకన్నా పెద్దవాడవడం చేత మళ్ళీ కొట్టలేనని, కాబట్టి నాపగ తిన్న కోలానికి ఈపం చేకాననీ చెప్పాను. దాంతో ఆయన నన్ను మందలించి మళ్ళీ స్కూల్లో పనిచేట్టాడు. నాకు ఒకవంక అల్లాంటి అల్లరి స్నేహంవా రెండోవంక పెద్దవాళ్ళతో స్నేహంకూడా ఉండేది. అప్పుడు వరిసేపరాజు అనే ఒకాయన రి. ఏ. చదువుతూ ఉండేవాడు. ఆయనతో స్నేహం చేస్తూ ఆనేక విషయాలు నేర్చుకుంటూ ఉండేవాణ్ణి. ఆయన తరవారే సబ్ అడ్మినిస్ట్రేటరు చేశాడు. మొత్తం మీద అల్లరికి ప్రఖ్యాతిపొందుతూ, చదువు సాగించాను. ఏవైనా వస్తువులు కావల్సి అవి వున్నవాళ్ళవద్దకి లాక్కోచడమూ, వాళ్ళు మా అమ్మగారివద్దకి ఫిర్యాదులు చేయడమూ జరుగుతూ వుండేవి. ఇల్లాంటి రెవెన్యూలెస్ ఆ ఇల్లాలు తీర్చింది!

"నేను చండాల, మస్తీలు మొదలయిన తాలిఖానా వ్యవహారాల్లో అప్పటికే ముందంజవేశానని యిదివరకే చెప్పాను. దేశంలో క్రికెట్టుఆట ప్రవేశించింది. ఆ ఆటలోమాదా నేనుప్రవేశం కల్పించుకున్నాను. ఆకాలంలో వెంకటగిరి రాజాగారి ఏనుగులు చేప విడి సువర్ణముఖివద్దకి తోట్లలో విడిచివుండేవి. నేనూ కొంతమందికలసి మావటివాడికి కానో అడ్డో ఇచ్చి ఆ ఏనుగురెక్కె పికారులు కొట్టేవాళ్ళము. తరుచు ఆ సువర్ణముఖి ఇంక తిన్నెల్లోకి తినుబండారాలు పట్టుకోవాయి, అక్కడ ఒకటిరెండు కోలాలు మకాంకేసి ఆటపాటలతో పలాసాగా కాలక్షేపం చేస్తూవుండేవాళ్ళము. మొత్తంమీద నాయుడుపేట విద్యావదన మొదటికాలం ఒకవిధమైన గణనీయతతో, పలాసాగానూ గడిచి పోయింది.

"ఆ కోలాట్లో నాయుడుపేట ఒక చిన్న గ్రామం. ఇల్లూరాలా స్యూర్యగా వుండేది. ఆ గ్రామానికిల్లా సునమైవెయ్యాలూ మా బడి, సువర్ణముఖి కాలవగట్టున వుండే "న్నతాల్ల రేవాలయమూ, వెంకటగిరివారి ఏనుగులు విడిచే రాజామాత్యిమే! మా నాయనగారికి పావుగూల్లో వుద్యోగం అవడంతో మమ్మల్ని ఒక స్వాములవారి మకానికి చేరవైచే చిన్న పూరియంట్లో వుంచారు.

"రెండుమాడు సంవత్సరాలు—అంటే నేను మూడరకా ధర్మశ్రీతరు చదివేవంకూ—మాకుటుంబం అంతా నాయుడుపేటలోనే వున్న కోలాట్లో, మా నాయనగారిని ఎత్తేటవాడు మల్లాం పానువకొక్కరికి బదిలీచేశాను. ఆయన చేత ఆయన నుటుంబం మల్లాం తీసుకోవాలి. నన్ను ఆ మతంలోనే వుంచారు. అక్కడ కన్నేపల్లి వెంకమ్మగారికి ఆవిడ యంట్లో నన్ను భోజనానికి తదిచ్చారు. ఈ కాలంలోనే మల్లూరుగ్రామంలో మాకుపున్న గ్రామం ల వైది కాలికంతో పన్నులురెక్కల పోవడంవల్ల, వెంకటగిరి ఎత్తేటవాడు వాటికి జప్తులుపెట్టి, కేలంపాడించి అమ్మించారు. మా నాయనగారు నాయుడుపేటలో వుండగానే మల్లూరులో మా పెద్దద్రుల స్థితిహాద చిరికిపోయింది. మల్లూరు కరణీకం చేస్తూవున్న అప్పాస్వామిగారు అప్పుడే మరణించారు. ఆయన పిల్లలు చిన్నవాళ్ళవడంతో కరణీకం ఇంకొక కుటుంబంలోకి పగ్గిమించింది. ఆ వాడు కరణీకాలం జరిగావారల కటాక్షం మీదనే ఆధారపడి ఉండేవారా!

తండ్రిగారి మరణం

"రెండురక సంవత్సరాలలో మా నాయనగారి ఆస్తిక మరణంతో వాటివెంటా ఒక పెద్ద అగణం ఏర్పడింది. మా నాయనగారికి అప్పడప్పుడు, మా ల నొప్పి వస్తువుండేది. ఆయన ఆ కూలపోట్లతోనే రెండురక సంవత్సరంలో మల్లాంలో స్వగృహంవాడు. ఆయన ఇంకా జీవించివుండగానే నాకు నాయుడుపేటకి కలువవచ్చింది. కాని నేను పూరియే మనెడికి ఆయనప్రాణం పోయింది. అప్పుటికి మారెమ్మడు బాంకెరామయ్య రావే మాసం గర్భంలో ఉన్నాడు. శ్రీరాములకి రాసంవత్సరాలు. అప్పుటికి మా చెల్లెలు అన్నతాల్ల వయస్సు సుమారు 3 సంవత్సరాలు. ఆనాటికి అప్పగార్లదగ్గరూ కాపరానికి వెళ్ళారు. ఈ స్థితిలో కుటుంబభారం అంతా మా తల్లిగారి మీద పడింది. ఈ సందారం పోషించడానికి ఆమెకుపున్న సాగవాయిమాదా కొరతపడి పోయాయి. పిత్ర్యం ఖర్చయిపోయింది. తండ్రిగారి స్వాస్థ్యంకోసం నిలువ ఆనేది సూన్యం! నా స్థితిలో మాకుతలిన వివస్తునుగురించి తెలియపరచగా మా మేనమామగారు కొంత కాలానికి చచ్చి మమ్మల్ని అడరించి ఆ పూరియంకివచ్చి తినుకుచ్చాను."

కొకర్ల కామాక్షయ్యగారి సెక్షన్ నాథనినాథిని దివో

మా "భువనేశ్వరి" సరికలు (రెవెన్యూ) పత్రికారం, యద్యవారం, చచ్చు, తిమ్మెగ్గను త్వరలో గ్యారంటీగా మదువును. మా ఫోటో బ్రెడ్ మామగ్గల బొమ్మనుమాత్రమే వాడుము, వ్యాధి వివరములు తెలుపుదు - యింతకు మించిన ప్రపంచములో లేదు. ఒక వారమునకు దేవధము రూ. 7/- లు. ప్యాకింగ్ పాస్టేజీ వేరు.

"ఆయుర్వేదశాస్త్రం" - "వైద్యనిశానం" "శివరాత్రి" కొకర్ల వెంకటప్పయ్య పత్రికారం ముద్రణ (రెవెన్యూ) ఆయుర్వేద ప్రాక్టీషను - 222, కాన్డవాదిపే - నెల్లూరు.

ఆన్ బెస్టాన్ శి మెంటురేకులు

టింబరు

మావద్ద అన్ని సైబులలోను శివప్రమేనని - మిక్కిలి గట్టిదనమైనవి లభించగలవు.

ప్రొ. కె. జి.

వాకిచర్ల వీరయ్య శెట్టి

సంకపేట ఫోన్ : 143. నెల్లూరు